

ТОРА®

2/2025

STIHL

www.stihl.bg

Сканирайте
QR-кода
и вижте
нашите
нови
промоции

СПЕЦИАЛНА ОФЕРТА

Разширете бизнеса си
с банцизите за трупи на Wood-Mizer

LT20START

Купете банциг LT20START
с хидравлична система за
товарене на трупи на
специална цена -
спестете до

4 124 €

EG300

Купете нашия най-популярен
двойнозаръбващ / многолистов
циркуляр EG300 с отстъпка **10%**

* Промоцията е валидна до 30 юни 2025 г.

www.woodmizer.bg

office@ecotechproduct.com

Екотехпродукт ООД

София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38

тел./факс: 02/979 17 10

тел.: 02/462 70 35

тел.: 089 913 31 10

Wood-Mizer®
from forest to final form

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:

Инж. Тони КРЪСТЕВ – директор
на Дирекция „Горско стопанство“
в ИАГ

Членове:

Инж. Росен РАЙЧЕВ – заместник
изпълнителен директор на ИАГ

Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ –
председател на Съюза
на лесовъдите в България
и преподавател по икономика
и горска политика в ЛТУ

Доц. д-р Евгени ЦАВКОВ –
преподавател по дендрология
в ЛТУ и ръководител на Музея
на Лесотехническия университет

Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ –
зам.-директор на Регионалната
дирекция по горите – Благоевград

Д-р инж. Росен АНДРЕЕВ –
гл. асистент в ИГ – БАН,
секция „Горска ентомология,
фитопатология и ловна фауна“

Секретар:

Радка ЛЯХОВА –
главен експерт в Дирекция
„Информационно-
административни дейности“ в ИАГ

Главен редактор:

Юлия СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Редакционен екип:

Женя СТОИЛОВА
редактор
zhenia.stoilova@gmail.com

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ
редактор
pavelppj@gmail.com

Борислав БЕЛДЕВ
редактор
bbeldev@abv.bg

Ваня КИСЬОВА-ИЛИЕВА
технически редактор
vvv.kisiova@gmail.com

Теменужка МАРКОВА
графичен дизайнер
pushkamarkova@abv.bg

Йордан ДАМЯНОВ
фоторепортер
jordan.damianov@abv.bg

Станислава КРУМОВА
старши счетоводител
tania_mit@abv.bg

Съдържание:

2 НОВИ РЪКОВОДИТЕЛИ

3 РЕКТОРЪТ НА ЛЕСОТЕХНИЧЕСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ ДОЦ. Д-Р ХРИСТО МИХАЙЛОВ ПРЕД СП. „ГОРА“

Имаме самочувствието, че сме сред
лидерите в нашите професионални
направления

3

6 ДЕЛНИЧНИ СРЕЩИ

Държавно горско стопанство –
Оряхово: Винаги по пътя на прогреса

10 120 ГОДИНИ БОРБА С ЕРОЗИЯТА

България има вековни традиции
в защитата срещу ерозия и пороци

6

16

12 100 ГОДИНИ ВИСШЕ ЛЕСОВЪДСКО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ

Поглед в юбилейната история

14 МИНИМАЛНИ ЦЕНИ ЗА ПОЛЗВАНЕ НА ДИВЕЧ ЗА ОРГАНИЗИРАНИЯ ЛОВЕН ТУРИЗЪМ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

16 МЕЖДУНАРОДНИ ЛОВНИ ИЗЛОЖЕНИЯ

19 ГОДИШНИНИ

Растат и хубавят нашите
природни паркове

24 МНЕНИЕ

Състояние и проблеми
на иглолистните култури
в Западна Странджа

26 ИСТОРИЯ НА НЕБОСТЪРГАЧИТЕ – МИНАЛО, НАСТОЯЩЕ, БЪДЕЩЕ

XX век и нови постижения в
изграждането на небостъргачите

III ГОРСКА ПЕДАГОГИКА – забавна страничка за малки и пораснали деца

III

www.facebook.com/spisaniegoro

Снимка на корицата: Лора ЛАЗАРОВА – II награда, фотоконкурс на сп. „Гора“

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42
http://www.gorabg-magazine.info
E-mail: gora@iag.bg
spisaniegoro1899@gmail.com

Банка ДСК ЕАД,

София, клон Стамболийски,
IBAN: BG97STSA93003104045001
BIC: STSABGFS

Годишен абонамент - 30 лв.
Отделен брой - 3 лв.

Печатни коли 4.

Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за
печат на 04.03.2025 г.
Индекс 20346.
Печат „Фатум“ ООД
ISSN 0861 - 7570

**Инж. Стоян ТОШЕВ е назначен
за заместник-министър
на земеделието и храните
на 17 февруари.**

Роден е на 17 ноември 1983 г. в Ловеч.

Дипломира се като магистър по горско стопанство в Лесотехническият университет. Притежава допълнителна квалификация, специализации и курсове в областта на спътниковите технологии в инвентаризация на гори, оценка на щети при природни бедствия, оценка на ловни трофеи и други.

Започва работа в сектора като горски стражар в Държавно горско стопанство – София. През 2011 г. постъпва в Регионалната дирекция по горите – София, като последователно заема различни длъжности. От 2016 г. е зам.-директор на РДГ – София, а от 2019 г. – директор. От 15 август 2022 г. заема поста изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите.

На поста той ще отговаря, координира и контролира провеждането на държавната политика в областта на горското и ловното стопанство.

**Асен МАРКОВ е назначен
за изпълнителен директор
на Изпълнителната агенция
по горите на 17 февруари.**

Роден е на 1 октомври 1981 г. в София.

Дипломира се като бакалавър по международен бизнес в Международния университет „Шилер“ (Schiller International University) в Хайделберг, Германия, магистър по бизнес администрация в същия университет в Лондон, Великобритания, и магистър по финансов мениджмънт и маркетинг във Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ), София. Притежава диплома за управление на науките от Лондон сити колеж (London City College), Великобритания.

От 2000 до 2005 г. е специалист по ценообразуването в „Сервизмед“ ЕООД, София. През 2006 – 2009 г. е ръководител на проект за менажиране на офис сгради в „Нашид Пропърти Къмпани“, Лондон. От 2010 до 2019 г. е управител в „Сервизмед“ ООД.

От 2019 до 2021 г. последователно е старши експерт, главен експерт и началник на отдел „Счетоводство и управление на собствеността“ в Изпълнителната агенция по горите.

От 2021 до 2023 г. е главен експерт в Държавен фонд „Земеделие“, а от 2023 до 2025 г. е директор на Дирекция „Административно обслужване, човешки ресурси и управление на собствеността“ в Агенция „Пътна инфраструктура“.

Ректорът на Лесотехническия университет доц. д-р Христо МИХАЙЛОВ пред списание „Гора“:

Имаме самочувствието, че сме сред лидерите в нашите професионални направления

– Доц. Михайлов, за времето, в което сте начело на ЛТУ, какво бихте запазили от традициите в управлението на Университета и какво ново бихте искали да въведете?

– Лесотехническият университет е известен със своя консерватизъм като висше училище. Той трябва да бъде съхранен, стига да не се превърне в закостенялост в учебния процес, в отношението към студентите, новите технологии и предизвикателствата на времето. Със сигурност ректорският екип ще съхрани основния фокус върху традиционните специалности, с които сме известни. Някои университети имат политика за привличане на студенти чрез разкриване на нови специалности, нетипични за тях. Към 1990 г. в България, при същия брой университети, обучението се е провеждало в около 200 специалности. Сега този брой университети обучава студенти в 300 специалности, тоест специалностите са се увеличили с 50 %. Лично аз и екипът, с който работим, не сме против диверсификацията на специалностите, но те все пак трябва да бъдат свързани с основния профил на обучение, с който е известен всеки университет. Така например предстои да обсъдим възможността за разкриване на специалност „Планинско земеделие“, от която България и агробизнесът имат огромна потребност, както и „Агролесовъдство“, която също е много перспективна. Така че ще съхраним и открием специалности, които са типични за Лесотехническия университет. Ще съхраним традициите в практическото обучение. ЛТУ всяка учебна година провежда 256 учебни практики за различните факултети и специалности в образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“. Смяя да твърдя, че сме най-близо до държавната политика за сътрудничество между бизнеса и образованието. Безспорен факт е, че бизнесът инвестира в ЛТУ и това ще продължим също като традиция. Имаме вече 7 изключително модерни лаборатории, изцяло изградени и оборудвани от бизнеса в мебелната промишленост, компютърните технологии, дърводобива и технологиите на дървесината и мебелите. Това е доказателство, че ние в много голяма степен отговаряме на потребностите на бизнеса.

И не на последно място, ще съхраним тази традиция и този принцип да бъдем много възискателни към студентите от гледна точка на тяхното обучение. Направихме някои стъпки в тази посока с промени във вътрешната ни уредба, за да засилим текущия

контрол върху студентите по време на семестъра – с разработване на реферати, курсови проекти, колоквими, проверка на знанията. Така че това са няколко традиции, които ще съхраним.

Що се отнася до новостите – без съмнение в XXI век трябва да се обърнем към дигиталните технологии и изкуствения интелект, които бавно ще навлизат в образователния процес. Достъпът и работата на нашите студенти с т.нар. големи бази данни е важна крачка. Също така ще се стремим да стимулираме студентите да полагат повече усилия в образователния процес и да дават най-добрите резултати. Ще се развиваме и в работа с малки групи студенти под формата на кръжоци, курсови задачи, дипломни работи. Смяя да твърдя, че познавам европейския образователен процес. Имал съм щастието да специализирам в Австрия и Германия и още преди 25 години виждах как студентът ежеседмично общува със своя преподавател под формата на консултации, дискусии, спорове, ако щете. И в тази посока трябва да положим повече усилия.

Нашият поглед е и към пазара на студенти в Европа, но още повече от трети страни, там има голям ресурс и интерес към нашите специалности.

Разбира се, много важно е да модернизираме образователната инфраструктура на ЛТУ. Тук сме поизостанали във времето.

Бихме могли да използваме по-пълноценно и студентските бази за учебни практики в Юндола, Бързия

и Враждебна, студентите да преминават преддипломните си стажове в нашите учебни стопанства, където ще се чувстват спокойни, ще имат постоянния методически надзор на директора и екипа. Защото ние сме едно цяло и това е силната ни страна.

Науката, без съмнение, е приоритет номер едно в перспектива. Тя ни е необходима в бизнеса, в практиката, в технологиите, но и в учебната зала. Модерното, стойностно обучение изисква всички научни разработки на нашите преподаватели да бъдат включени в учебния процес.

– Как поощрявате научната работа на Вашите колеги?

– Няколко са инструментите, с които стимулираме нашите преподаватели, което също е част от традицията. Стремим се да залагаме все повече собствени средства за научни изследвания. Едва ли някой университет успява да отдели регламентираните от Министерството на образованието и науката 10 % от бюджета си за наука. Но при нас всяка година ще увеличаваме с по 1 % от собствените средства за наука с т.нар. вътрешни университетски проекти. Нараства обемът на средствата, нараства и обемът на работа, и броят на проектите, което доказва, че вървим в правилна посока. От друга страна, в ЛТУ има разработен механизъм за оценка на научната работа на всеки преподавател и в нашия бюджет се залагат немалко средства за материално стимулиране на първите трима нехабилитирани и първите трима хабилитирани преподаватели, с най-много публикации, с най-много цитати в престижни рейтингови български и чуждестранни списания. Науката в университетите е дейност, която зависи от мотивацията и отговорността на всеки преподавател, която подпомага кариерното развитие и академичното израстване, но това не е задължително. За наша гордост имаме колеги в много престижни национални и международни проекти, откъдето чрез работата си биват стимулирани допълнително.

– Разкажете за проектите, по които работи ЛТУ.

– Искане ми се да открия няколко от тях. В голяма конкуренция миналата година спечелихме 4-годишен проект „Развитие на проектна докторантура в Лесотехническият университет“, който се финансира по Програма „Образование“ 2021 – 2027. Това не са докторантурите, които държавата обезпечава финансово, а проектни докторантури в размер на няколко милиона лева за 17 докторанти. Цялото обучение ще бъде поето от този проект, като освен стипендията, която ще получават, те ще бъдат назначени на 4-часов работен ден, а наше задължение е да осигурим работно място на всеки докторант.

Много важен е международният проект FIRE-RES, финансиран по Програма „Хоризонт 2020“, свързан с влиянието на климата върху горските пожари. Водеща организация по този проект е ЛТУ, в партньорство с МЗХ, Община Казанлък, ЮИДП, и предстои през април да видим няколко демонстрации от работата му.

Не ми се иска да пропусна още един проект, по който сме водеща организация и бе спечелен миналата година от Факултета по екология и ландшафтна ар-

хитектура – „Базиран на влажните зони решения за адаптация и смекчаване на климатичните промени и предотвратяване на риска“, финансиран по Програма ИНТЕРРЕГ VI-Б.

За радост, имаме значително увеличаване на подадените и респективно спечелените проекти през 2024 г. по Национален фонд „Научни изследвания“, финансирани директно от държавния бюджет чрез Министерството на образованието и науката. Тези проекти дават голяма възможност за развитие на наука, за включване на докторанти и преподаватели, дават възможност да работим интердисциплинарно по един проблем, заложен като цел на проекта, като видим гледните точки на колеги от различни звена и катедри. Това е правилният път за развитие на науката, по който трябва да вървим впоследствие и в образователния процес.

– Каква е Вашата политика за привличане на нови студенти? Споменайте и потенциалния интерес от чуждестранни студенти.

– Досега сме обучили над 500 чуждестранни студенти от 25 страни. Средногодишно делът на чуждестранните студенти в ЛТУ е много висок – 12 %, при средно за страната 9 % за 2024 година. Чуждоезиковото обучение е едно от големите предизвикателства и съм си поставил задача в рамките на мандата от 4 години да преминем към чуждоезиково обучение в Агрономическия факултет, Факултета по горска промишленост и Факултета по екология и ландшафтна архитектура.

По отношение на политиката ни за привличане на студенти – трябва да спрем да говорим за кандидат-студентска кампания, а за постоянен процес. За тази цел приехме насоки, групирани в няколко направления. На първо място сме поставили дигиталния маркетинг – поддържането на интерактивен уебсайт, страници в социални медии, рекламни клипове, медийно отразяване на работата на Университета. На второ място, поддържаме отлични отношения с държавните, областните и общинските структури в страната – организираме посещения и срещи с кметове, областни управители, предвиждаме активното участие на нашите учебни стопанства в целия този процес.

Около 4000 граждани преминават годишно през Учебно-опитното горско стопанство в Юндола, както и много организирани детски групи, на които ще предлагаме не само условия за рекреация и туризъм, но и информационни материали за образованието в ЛТУ и добрата материална база, с която на място се запознават.

Поддържаме партньорства с образователни институции, имаме споразумения и разширяваме мрежата от контакти с националните професионални гимназии по горско стопанство във Велинград, Берковица, Тетевен, Банско, Варна и други. Участваме активно като жури в националните състезания по горски многобой. За призьорите от националните състезания отделяме до 25 % от приема по държавна поръчка с решение на Академичния съвет.

Партньорството с бизнеса от гледна точка на модернизацията на образователната инфраструктура, модернизацията на учебния процес и стимулирането под формата на тристранни договори несъмнено привлича бъдещите студенти. Имаме практика да

сключваме такива тристранни договори за обучение с държавните предприятия, при които те ни изпращат студенти, за които заплащат целия курс на обучение, възможно е да им изплащат и стипендия, а студентите след дипломирането си съответно поемат ангажимент за работа към предприятието за определен период от време. Тази практика дава добри резултати.

Активното участие в изложения също е средство за привличане на кандидат-студенти. Там е мястото, където можем да покажем лицето на Университета. Миналата година например наш студент от ландшафтна архитектура направи дизайн на нашия щанд на конкурсна основа.

За привличане на кандидат-студенти е много важно и участието на бивши наши възпитаници, които днес успешно са се реализирали в бизнеса и практиката.

– Тази година чествате 100 години висше лесовъдско образование. Какви събития, посветени на годишнината, планирате?

– Вече започнахме в края на януари с академична лекция на доц. Евгени Цавков за началото и историята на висшето лесовъдско образование.

Под знака на годишнината ще преминат и всичките ни участия в изложенията „Агра“ и „Природа, лов, риболов“, „Техномебел“ и „Експомебел“.

С Изпълнителната агенция по горите планираме честването на стогодишнината на Седмичката на гората да премине в партньорство и съвместно да отбележим двете годишнини.

Имаме желание тази година Горският многобой да премине под патронажа на ЛТУ с наше активно участие.

Кулминацията ще бъде през май, като на 7 май е предвидено тържественото честване в Софийската опера, а от 8 до 10 май – голяма международна научна конференция, на която са поканени над 100

изявени учени от цял свят. Основният инициатор и организатор на конференцията е Факултетът по горско стопанство.

Надявам се и на активно участие от страна на нашите студенти, като Студентският съвет също подготвя програма. Те са иновативни и творчески настроени. Миналата година организираха първия Лес фест и направиха един незабравим летен празник.

– Неотдавна Лесотехническият университет получи „Академични оскари“ – признание за водещите университети въз основа на Рейтинговата система на висшите училища в България.

– Факт е, че независимият консорциум, който оценява професионалните направления и специалностите в България, потвърди за пореден път много високото ниво на образователния процес в ЛТУ.

Обучаваме студенти в осем професионални направления, по които имаме две първи места – за професионални направления „Горско стопанство“ и „Ветеринарна медицина“, две втори и едно трето място в стандартизираната класация в Рейтинговата система на висшите училища в България за 2024 година. Ако погледнем процента на наградените направления спрямо общия им брой, ще влезем в първата тройка на университетите по престижна рейтингова класация.

Имаме самочувствието, че сме сред лидерите в нашите професионални направления.

Много наши колеги са изявени професионалисти в институционални и обществени структури, което показва, че ЛТУ възпитава лидери и задава стандарти, и ние се гордеем с това.

**Разговора води Юлия СЪБЧЕВА
Снимки: Йордан ДАМЯНОВ
инж. Цветомир ЦОЛОВ**

Държавно горско стопанство – Оряхово: винаги по пътя на прогреса

Какво да разкажем за днешния ден на Държавното горско стопанство – Оряхово? Въпросът е основателен, защото разказа за това дунавско стопанство просто не сме го прекъсвали. От началото на 2011 г., когато е още в състава на РДГ – Берковица, през утвърждаване на авторитета му на една не само красива, но и стабилна горска единица като териториално поделение на Северо-западното държавно предприятие

– Враца, ДГС – Оряхово „лети“ все нагоре. И ни влече да отидем там отново и отново, защото откриваме всеки път нещо прогресивно, нещо авторитетно и нещо уникално, което го няма по други места. Такъв е екипът на това Стопанство, ръководен от инж. Снежана Гарданска – не лежи на старите си лаври, а се стреми да покачва нивото на успеха си и финансовата си стабилност, независимо от нивото на Дунава,

на чийто благотворен десен хълбок лежи голяма част на Оряховското стопанство. А това мислите ли, че е лесно, когато времената са трудни?

Ето и кратката визитка на ДГС – Оряхово. Управлява и стопанисва горските територии на 4 северозападни общини – Оряхово, Козлодуй, Мизия и с. Хайредин, на обща площ 5514 ха, от тях държавна горска собственост е 3292 хектара. Горите и свободните (голи) площи, обособени в тополово стопанство, са 1698 ха, от които залесени – 1235 ха, в т.ч. 1012 ха топови култури (32 % от площта на държавните горски територии), разположени по бреговете ивици на реките Дунав и Огоста – с площ 743 ха, и по островите – Козлодуй (638 ха), Лесковец/Есперанто (144 ха) и Език/Масата (173 ха). Дунавският бряг на територията на Стопанството се простира на 60 км – от 708-я километър при Козлодуй до 648-я километър при с. Долни

Колективът на ДГС – Оряхово, с директор инж. Снежана Гарданска, зам.-директор инж. Емилия Тодорова и главен счетоводител Цецка Стоянова пред реновираната сграда на Стопанството

Вадин. В по-широките части на Дунавския бряг са изградени диги, които предпазват низините от прилива на високите води.

Общата площ на държавните горски територии със защитни и специални функции е 2267 ха (69 %). За опазване на природни местообитания по Закона за биологичното разнообразие голяма част от територията на Стопанството е включена в обявените защитени зони – „Остров“, „Острови Козлодуй“, „Козлодуй“, „Островска степ – Вадин“ и „Река Огоста“. В защитените зони са установени крайречни горски местообитания – 246 ха 91Е0 и 11 ха 91F0. ДГС – Оряхово, е известно с дейността си за опазване и възстановяване на заливните гори на българските дунавски острови. От 2003 г. на островите Пронтогири (Сврака) и 9 септември не се провеждат горскостопански мероприятия и те са оставени за естествено възобновяване. Новообразуваните гори покрай тези острови са 97 хектара.

Техни величества тополите

Създадените култури от тополи, естествените върбови формации и брястът определят облика на Дунавското поречие в района на ДГС – Оряхово. Тополови насаждения на различна възраст, на различни острови и крайбрежия видяхме много. Ако трябва да се нарисува една картина на Оряховското стопанство, то тя ще е със заглавие „Тополово царство“.

Тополата и върбата са на „своите“ месторастения – влажни до мокри, и създават високопродуктивни горски култури. Технологиата на създаването им се изпълнява стриктно – след сечта се изкореняват пълновете и се провежда обработка, риголване на почвата и разполагане на посадните места по строго възприетата схема за засаждане. Подготовката на почвата за залесяване с тополя е напълно механизмирана и е разходът с най-висока тежест при създаване на културите, но той има своята висока възвръщаемост. Все пак разходите, които се влагат за създаването на една култура, трябва да се върнат с печалба.

Съвсем на брега на Дунав виждаме прекрасен пример за старанието, което се влага в залесяването на тополя – стройните редици на фиданките в култура

от 44 дка на впечатляваща височина. Не познахме кога са залесени, а се оказа, че само преди един месец – през декември миналата година, с установения от добрата

9-годишна тополова култура на остров Масата

Възстановяване на местната растителност на острова

Достолепна останка от миналото на острова – сред тополовите култури е вековният дъб

практика тополов култивар Р. ВЛ.

ДГС – Оряхово, има собствен разсадник – „Галово“, в който всички дейности се извършват от опитни и съвестни собствени работници. Това е необходимо, защото отглеждането на фиданки за един вегетационен сезон е мероприятие с изключителен интензитет и всяко забавяне или пропуск на възприетата технология влошава качеството им. Стопанството е закупило трактор с прикачен инвентар и монтира системата за капково напояване, с което са облекчени работниците и са намалени разходите за ръчен труд.

Какво има на Масата

Дори в януарския ден, оскъден на слънце, да си на остров Масата, или известен още и с името Език, не е загуба на време. На равна като огромна маса площ те сполетява усещането, че се намиращ в дворцова зала, чиито стройни колонии от тополи на различна възраст сякаш подпират небето. Вярно, сега я няма онай буйна лятна зеленина на добре развиващи се култури, която сме виждали през друг сезон, но именно тук научихме, че има такава лесовъдска работа, в която се включва целият колектив на Стопанството, като „изправяне на стъблата“. То се случва при заливането на острова при пролетното прииждане на Дунав, чиито буйни и високи води накланят дръвчетата съвсем доземи и площта заприличва на поле след бой с налягали войници. Най-запомнящото се прииждане, засегнало около 500 дка с тополови

култури, става през 2006 г., когато служителите на Стопанството с дни изправят дръвчетата. Това се налага и в други години и мероприятието се съчетава с кастрене и оформяне на чисти от клони и чепове стъбла, защото в крайна сметка тополовите култури са предназначени за производство на едра дървесина. Затова днес видяхме тези красиви природни „дворцови колонии“ да

Изправяне на стъблата на тополовите фиданки

изпълват остров Масата.

На о. Масата можем да се натъкнем, между тополовите култури, на достолепни останки от миналото – единични вековни дъбови дървета, които са като паметници на вечността и напомнят за някогашните местни видове. За възстановяването им ДГС – Оряхово, работи активно, като са залесени 14 ха с вардимски дъб, 2 ха с бяла върба и един хектар с бял бряст.

Устойчиво планиране за постигане на финансов резултат

То е в основата на всички дейности в горските територии на Стопанството, подчинени на основните цели – увеличаване на площта на горите и дървесния запас, постоянно подобряване на стопанисването и ползването на горите, повишаване на ефективността на превенцията и борбата с горските пожари, опазване на биологичното разнообразие в горските територии. Но както се казва, за успеха са важни детайлите. Именно в това е силата на ръководството на Стопанството.

По горскостопанския план на ДГС – Оряхово, средногодишното ползване на дървесина е 16 654 м³ лежаща маса, в това число 16 058 м³ от възобновителни сечи в тополови култури на площ 62 хектара. В Стопанството е възприета политиката да се увеличи възрастта за сеч на тополите. И тази политика дава своя благоприятен ефект върху финансовите резултати. През 10-годишния период от началото на действието на ГСП от 2016 г. са постигнали ползване на тополовата дървесина в размер на 369 м³/ха при плани-

рани 259 м³ на хектар. С по-високия размер на ползването на тополова дървесина на един хектар Стопанството изпълнява годишния си разчет при сеч на по-малко площи. Така средногодишното площно сечище е 48 ха при предвидени 62 хектара. А това, от своя страна, определя и залесяването на топо-

ловите сечища – върху 48 ха, което спомага за максимално бързо залесяване след приключване на сечта.

Всяка година ДГС – Оряхово, приключва с положителен финансов резултат. Не е изключение и 2024 г., въпреки затрудненията, валидни за цялата горска система при реализацията на добита-

та дървесина, той е 654 128 лева. И трябва да кажем, че това представлява 262 % спрямо разчета! Надхвърлени са и процентите на планираните приходи от продажба и ползване на дървесина, както и такси по ЗЛОД, защото на територията на Стопанството има 24 ловностопански района с обща площ 94 956 ха, които са предоставени за стопанисване на две ловни сдружения. И много важно нещо – не изостава и изпълнението на лесовъдските мероприятия в горите.

Като споменахме, че винаги намираме нещо ново в това стопанство край величествената река, ето го и него – посрещнати бяхме в обновена, при това естетично боядисана, ад-

Транспортиране на добитата на о. Козлодуй дървесина с несамоходна платформа – дубата

Капитанът на платформата инж. Мирослав Йончев

министративна сграда, която доскоро не беше изцяло собственост на ДГС – Оряхово. Дългоочакваният ремонт е станал възможен именно благодарение на финансовата стабилност на Стопанството. Затова през 2022 г. е закупен първият етаж на административната сграда и през 2023 г. е направен ремонт на покрива, подмяна на дограма и външна изолация на сградата.

Черешката на тортата

За „десерт“ домакините ни показаха нещо, което няма да видите никъде другаде. За него не знае дори интернет и ако се поинтересувате, ще ви прати да четете за... Дубай. Екипът ни бе поканен, любезно и с поднесен приятен горещ чай, да се качим на интересно водно транспортно средство, което тук наричат дубата. От брега на град Козлодуй през широкия ръкав на Дунав, на който работниците от въпросната дуба казват Малкия Дунав, потеглихме за остров Козлодуй. Островът с дължина 12 км е третият по големина сред 64-те български дунавски острова. На него сега води дърводобив фирма, на която няма да посочим името, но по думите на ръководството на Стопанството тя много добре се справя със задълженията си.

Да те возят на такава несамоходна платформа само по себе си е приключение, но за обслужващия персонал е просто работа, която, както казва „капитанът“ на дубата, а иначе специалист „Лесовъдство“ в щатното разписание на ДГС – инж. Мирослав Йончев, е хубава, защото се върши с много любов. Тук е и инж. Венелин Калинов – старши лесничей в ДГС – Оряхово, защото дейността трябва да е под контрол.

От средата на дунавския ръкав виждаме много хубави тополови насаждения на острова, а на брега му са подредени високи фигури от вече добитата дървесина. Опираме в брега на острова и сега е ред на дървесината – 15 кубика, да се натовари на внушителен сортиментовоз, който се качва на дубата, която на ден прави 8 – 9 курса между острова и Козлодуйския бряг. Всеки път с тополовите трупи на плавателното средство се „качват“ и десетки килограми тежка мокра островна кал и... три малки кученца, които всички обичат и хранят, но не позволяват те да се разхождат

из платформата. Докато акостираме на брега, работниците с лопати остъргват до блясък пода на нашия воден транспорт. Дървесината се разтоварва на временния склад и оттам се експедира до потребители.

Дунавът невинаги е бял и тих, създава проблем за работата по него с ту високи, ту ниски води, но уникалната дуба и отговорните служители ще са тук до пълното оползотворяване на добитата дървесина на о. Козлодуй.

Какво е да си ръководител

Края на нашето посещение в Държавното горско стопанство в Оряхово оставихме за главната фигура в него – инж. Снежана Гарданска, 21 години директор. Без преувеличение обаче я наричаме началото, защото тя е истински водач и вдъхновител на всичко, което колективът на Стопанството постига. Когато е назначена за ръководител на ДГС – Оряхово, тя си дава дума да го изведе на челно място и сега едва ли има основание да каже, че това са били гръмки думи. Инж. Гарданска просто го е направила.

Бойното кръщение на инж. Гарданска, която преди това е работила в родопските гори, е първото ѝ залесяване с топола, което като мащаб звучи немислимо днес – 1111 дка, тогава годишният план, който Стопанството изпълнява есента за 2 месеца. Така днес тя вече може да види резултата от първите си залесявания във финансовите приходи на Стопанството и остава горещ привърженик на залесяването в този благодатен район, макар отдавна мащабите да не са същите. Миналата година в държавните горски територии на ДГС – Оряхово, са създадени 215 дка нови гори, като 205 дка от тях с топола и 10 дка с контейнерни фиданки бял бряст, произведени в разсадник „Локорско“, и 10 дка с бял бряст за възстановяване на местните дървесни видове на о. Есперанто.

Посветила се на тополовото лесовъдство, тя от 2003 г. започва да си води лични записки под наименованието „Справка за тополите“ – състояние, планиране, бъдеще, които попълва и до днес. Именно те ѝ помагат да бъде и професионалист в тази област, и управленец. И водят към детайлите, за които споменахме. Когато инж. Гардан-

Инж. Снежана Гарданска – директор на ДГС – Оряхово

ска въвежда практиката сечта на тополовата култура да започва след 18-ата ѝ година, тя доказва, че това е икономически по-изгодно.

В какъвто и проект да се включва ДГС – Оряхово, той винаги се довежда докрай и изпълнението му е успешно.

Решението на инж. Гарданска да се създаде малка агролесовъдска система – отглеждат се тикви в свободните площи на разсадника, също е част от детайлите за постигане на приходи за Стопанството.

Не само засиленият контрол, но и съвместната работа с институциите довеждат до намаляване на нарушенията в обособените 7 охранителни участъка. Пожарите в горите, особено в горещото лято на 2024 г., пък оформят друга тенденция – те в повечето случаи идват от земеделските площи и трябва да се търси решение за превенцията им. И я разбираме, когато казва: „Буквално ми се плаче, когато огънят унищожава създадените с толкова труд култури“.

И тъй като инж. Гарданска наистина се е посветила на професията изцяло, всяко нейно действие винаги е с поглед в бъдещето на ДГС – Оряхово: „В момента нямам притеснения, че и днес да си тръгна, поне за следващите 20 години оставям на колектива едно добре подредено Стопанство“.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки: Йордан ДАМЯНОВ

България има вековни традиции в защитата срещу ерозия и порои

Проф. д-р Димитър ЗЪКОВ, гл. ас. д-р Добринка ЗЪКОВА-АЛЕКСАНДРОВА –
Лесотехнически университет

Наводненията са най-значимото природно бедствие в България. Ежегодно в различни райони на страната те причиняват щети за милиони левове. Щетите от наводненията в Карловско и по Южното Черноморие през последните години се оценяват на над 50 милиона лева. Повсеместните наводнения през 2005 и 2006 г. нанесоха преки материални щети за над 2 млрд. лева, съпроводени с проблеми от социално и екологично естество.

Високите стойности на водния отток са подвластни на глобалните изменения на климата и ландшафтната характеристика на водосборите. От компонентите на ландшафта решаващо влияние за тяхното редуциране се отрежда на горите.

Извършеното в България през последните 120 години е ярък пример за възможностите на човека да обнови природата в опороените планински склонове чрез възстановяване на горската растителност. За начало на тази дейност се приема 1905 г., когато е създадено Бюро за укрепяване на пороищата и залесяване в Казанлък. Този акт е предшестван от множество инициативи на видни интелектуалци – политици, учители, лесовъди, духовници и други.

В годините след Освобождението започва залесяване на околностите на редица градове. С особено голям успех се увенчават усилията на старозагорския митрополит да залеси оголените хълмове над града. Той полага началото на създаването на днешния лесопарк „Аязмото“, вдъхновен от идеята, че облагородяването на района ще бъде последвано от облагородяване на хората. Започва активна законодателна дейност, изразяваща се в приемането на четири закона за горите, откриване на горски разсадници, обособяване на опороените земи в охранителни и строго охранителни участъци, опазване на горите от пожари, сеч и други.

В сп. „Български преглед“ е публикувана статията „Казанлъшката долина – бъдеща пустиня“. Идеите, заложи в нея, са разработени в брошура, която агитира за залесяване на околностите на града. Актуалността на проблема впечатлява министъра на търговията и земеделието и го убеждава да поиска съдействие от правителството на Франция – страната с най-големи постижения по възстановяване на планинските терени. Отчитайки необходимостта от висококвалифицирани специалисти, през 1904 г. са изпратени студенти с държавни стипендии за обучение във Франция.

Богата информация за историята на дейността по защита срещу ерозия и порои, за българското чудо, се съдържа в книгите „Укротените порои в България“ (Панов, 2000) и „Сто години борба с ерозията в България“ (Зъков, 2005). Визуална представа за резултатите от професионализма на българските лесовъди дава албумът „Гора за хората – България преди и сега“ (Господинов, 2011).

Анализът на резултатите от дейността по защита срещу ерозия и порои показва пряката ѝ зависимост от политическата обстановка в страната. На тази основа се открояват ярко три периода, ограничени от събитията през 1944 и 1989 година. През първия период се полагат основите, създават се 38 секции по укрепяване на пороища и залесяване. Обект на тяхната дейност са охранителните и строго охранителните участъци. Започва обучението на кадри с висша квалификация и провеждането на научни изследвания. Средногодишно се залесяват по 28 000 дка и се изграждат по 4000 м³ баражи от суха зидария. Усилията са насочени към гарантиране на сигурността на населените места и транспортната инфраструктура. Успешно са укрепени пороите в Искърското дефиле, където е основната транспортна връзка между Северна и Южна България. През този период страната участва

в четири войни, две от които завършват с национални катастрофи. Това силно затруднява финансирането и провеждането на защитни мероприятия.

Вторият период бележи върхови постижения във всички аспекти на защитната дейност. Предпоставки за това са национализацията на земите и горите, издигането на дейността в ранг на държавен приоритет, наличието на работна ръка в планинските райони и други. Към 1951 г. в страната функционират 56 секции по укрепяване на пороища и залесяване. След това функциите им се поемат от държавните горски стопанства.

Незаменимо средство за регулиране на режима на реките и осигуряване на прясна вода са язовирите. Тяхната дълговечност зависи от запълването им с наноси. Това налага овладяване на денудационните процеси в техните водосбори. Удивление предизвикват резултатите във водосборите на язовирите „Искър“ и „Студен кладенец“. През този период средногодишно се залесяват по 430 000 декара. Най-голяма площ е залесена през 1960 г. – 932 000 декара. Изграждат се по 10 000 м³ баражи от каменна зидария и цименто-пясъчен разтвор.

Третият период се отличава с непрекъснат спад. До 2004 г. се залесяват средногодишно по 106 000 дка и се изграждат по 700 м³ баражи. След това залесяването се ограничава до 25 700 декара. Изграждането на нови баражи и поддържането на укрепителните системи и съоръжения е почти преустановено, макар че има баражи в критично състояние.

Защитата срещу ерозия и порои у нас се отличава с някои особености, които дават благоприятно отражение върху нейната ефективност. На първо място трябва да се отбележи широкият обхват и бързите темпове, с които тя се осъществява. Площите за залесяване са определяни въз основа на тяхното

състояние и предназначение, а не от собствеността.

Поради неблагоприятните растежни условия в опороените терени най-често използваните дървесни видове са черният и белият бор. Допуснато е увеличаване при залесяването на склонове с достатъчно широколистна растителност. Това се потвърждава от процесите на трансформация на горските култури в естествени издънкови насаждения.

Прилаганият основен метод за подготовка на почвата за залесяване чрез терасиране на склоновете осигурява рязко редуциране на повърхностния отток. Това позволява изграждането на укрепителни съоръжения да се съсредоточи в най-уязвимите участъци на хидрографската система – тези с активни ровини и процеси на плъзгане и срутване. Пример за успешно овладяване на ровини е водосборът на пороя Устренски дол (РДГ – Кърджали). Архивните фотоснимки го представят като напълно опустошен терен. Неговото възстановяване е изискувало много кураж и професионализъм. Върху площ от 1500 дка са приложени всички необходими технически и биологични средства. В ровините са изградени 2400 каменни прагчета. Наносните участъци над тях са залесени с елша. По склоновете са изградени 3500 м зидани тераси, залесени с шипка. Останалите земи са залесени с бял бор. В леглото на главното течение е изградена система от 7 баража, осигуряващи опора на бреговете. Красноречиво доказателство за успеха на проведените мероприятия е фактът, че тук е построена туристическа хижа, а районът е обявен за лесопарк.

От множеството примери за успешно стабилизиране на брегови свлачища, някои от които са с обем от порядъка на стотици хиляди кубични метри, ще посочим само два. Пороят Бадинска река (РДГ – Кюстендил) е типичен представител на подривните порои. Особен проблем е представлявало стабилизирането на две срещуположни свлачища, които са заприщвали поройното легло. Във формираните вировете е задържана вода с обем от порядъка на десетки хиляди кубични метри. Внезапното им отприщване при прииждане е причинявало катастрофални наводнения. Поради невъзможността от изграждане на високи баражи нужната височина е постигната чрез система от стъпаловидно разположени ниски съоръжения. В обсега на свлачището са изградени временни деформируеми дървени баражи. След неговото стабилизиране те са заменени с каменни

баражи. Повърхността на свлачището е залесена с акация. За цялостното стабилизиране на хидрографската система на пороя е изградена укрепителна система, включваща 33 баража и 8 прага с обща височина 127.5 метра.

Пороят Лебедски дол (РДГ – Кърджали) е представителен за пороите, в които подривните участъци са ограничени от скални жили. Те предоставят възможности за изграждането на високи баражи. Огромното свлачище по десния бряг и многобройните срутища по левия са стабилизирани чрез укрепителна система, включваща 18 предимно високи баража. В много случаи нужната височина е постигната чрез изграждането им на два етапа. Тук се намира един от най-високите баражи у нас. Изграден е на три етапа. Височината му е 11 метра. Сумарната височина на всички баражи е 104 метра.

В бъдеще дейността по защита срещу ерозия и порои трябва да отчита глобалното изменение на климата в по-голяма степен. То ще има все по-чувствително отражение върху възможностите на горите да балансират процесите в природата.

Аридизацията на климата е неизбежен процес. Той може да бъде контролиран в определени граници чрез ограничаване на емисиите от парникови газове и подобряване на състоянието на горите. В глобален мащаб тенденциите в двете направления са негативни.

Вместо към края на века още през 2024 г. е преминато нивото за нарастване на глобалната температура до 1.5°C, определено от Парижкото споразумение за борба с изменението на климата. Прогнозите сочат, че през 2025 г. в България неблагоприятните тенденции ще се засилят. Още през първия месец на годината средномесечната температура е с 3°C над нормата, а валежите – 40 % от нормата.

Това означава, че в близко бъдеще климатът в България ще се влоши значително. Количеството на летните валежи ще намалява, а интензивността им ще нараства. Ще намалява количеството на валежите от сняг, които се поемат по-добре от почвата. Това ще увеличи опасността от бързо оттичане на водите и ще повиши риска от наводнения. Съчетанието на по-високи температури с по-слабо овлажняване на земната повърхност ще създава по-голяма опасност от възникване на пожари.

През последните три десетилетия пожарите у нас представляват значителен проблем. Площта на опожарените гор-

ски територии достига 3 млн. декара. През периода 2004 – 2024 г. са опожарени почти 1.5 млн. декара. В около 175 000 дка пожарите са върхови, което силно затруднява естественото възстановяване на горската растителност. За широколистните гори това ще бъде продължителен процес. Опожарените иглолистни гори може да бъдат възстановени само чрез залесяване. На този фон залесяването само на 18 000 дка пожарища дава основателен повод за размисъл.

Общото състояние на горите у нас е много добро. Обективността на този извод се потвърждава от наличната информация за някои основни показатели. За периода 1953 – 2023 г. площта на горските територии е нараснала 1.07 пъти – от 40.1 на 42.8 млн. декара. Това създава повече възможности за лесовъдско въздействие. Особено впечатляващо е увеличаването на залесената площ с 1.19 пъти – от 33.2 на 39.4 млн. декара. С това лесистостта на страната е нараснала от 29.9 на 35.5 %.

За периода 2000 – 2020 г. запасът на горите се е увеличил 1.37 пъти – от 526.1 на 718.4 млн. кубични метра. Прирастът на горите се задържа на високото ниво от 13.56 млн. куб. метра.

Тези показатели са доказателство за нарасналите възможности на горите да изпълняват успешно защитни функции. Състоянието им дава основание да се твърди, че основните причини за зачестилите наводнения са извън горските територии. Ограничаването на преките дейности по защита срещу ерозия и порои е закономерен процес. Той е резултат от постепенното намаляване на терените с активни деградационни процеси и миграцията на населението от планинските райони. Логично възниква въпросът дали достигнатото ниво през последните две десетилетия съответства на състоянието на горските територии.

Ведомството по горите разполага с висококвалифицирани кадри, способни да локализируют терените, изискващи допълнително въздействие, и да посочат необходимите мерки за тяхното възстановяване и поддържане.

Сто и двадесет годишнината на дейността по защита срещу ерозия и порои е повод да изразим благодарност към поколенията лесовъди, посветили живота си на благородното дело за възстановяване на природата. Днешното поколение трябва да помни, че всичко сътворено от човека се нуждае от непрекъснато грижовно отношение, за да служи вечно.

Поглед в юбилейната история

На 28 януари 1925 г. Академичният съвет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ взема решението да се открие лесовъден отдел към Агрономическия факултет. Тази стъпка полага началото на висшето лесовъдско образование в България, в чието развитие и утвърждаване са оставили имената и приноса си редица видни учени от онова време. По този повод на същата дата 100 години по-късно в зала „Академик Мако Даков“ на Лесотехническия университет гости, преподаватели, студенти и специалисти почетоха заедно първото събитие от поредицата „Поглед в историята“, посветено на тази паметна годишнина (сн. 1). Сред присъстващите бяха зам.-министърът на земеделието и храните (към момента) д-р инж. Мирослав Маринов, изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по горите инж. Стоян Тошев (към момента), народният представител Даниел Петров, зам.-ректорът на Софийския университет проф. д-р Стоян Шишков, бившият ректор на ЛТУ акад. Иван Илиев, председателят на Съюза на лесовъдите в България проф. д-р Иван Палигоров, главният секретар на Националното ловно-рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България“ Даниел Тошков.

Празничното събитие бе открито от ректора на ЛТУ доц. д-р Христо Михайлов, който приветства присъстващите над 100 души в залата с думите: „Сто години е исторически период и е достатъчно време да се изправим пред българското

общество, Европа и света и да заявим, че ние знаем, можем и сме доказали, че българският лесовъд е достоен и работи за българската гора“. Ректорът допълни, че „българската гора е не само природна даденост – тя е дело на тези поколения лесовъди, чиято памет можем да почетем със 100-годишната история на лесовъдското ни образование. Но трябва да отдадем уважение и на всички живи лесовъди днес, работещи всеотдайно за българската гора“ (сн. 2).

В приветствената си реч доц. д-р Стоян Стоянов – декан на Факултета по горско стопанство, изрази радостта си от факта, че през тази година Факултетът достига вековен юбилей: „С днешното събитие ще открием поредицата тържества, свързани с отбелязването на нашата 100-годишнина. Всички чествания ще бъдат под патронажа на президента на Република България. Мотото на тазгодишните тържества е „Сто години знание за гората, образование, иновации, предизвикателства“.

Поздравителни адреси по повод вековния юбилей бяха получени от министъра на земеделието и храните д-р Георги Тахов (прочетен от д-р инж. Мирослав Маринов), инж. Стоян Тошев, от ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ проф. Георги Гочев и ректора на УНСС проф. Димитър Димитров. Пред събралото се множество доц. Евгени Цавков – преподавател, ръководител на катедра „Дендрология“ в ЛТУ и на Музея на Университета, изнесе публична академична лекция „Поглед в историята“, с

която върна присъстващите в залата назад във времето чак до ключовата 1925 г., когато започва българското горско дело (сн. 3). „С настоящата презентация – заяви той – се обръщам към тези, осмелили се още в края на XIX и началото на XX век да направят необходимото, за да имаме днес българско лесовъдско образование. Хората, които споменавам, са първопроходците му и те не са жалили средства за постигането на тази цел.“

Историята на развитието на българското средно и висше лесовъдско образование е повод за гордост. Още след Освобождението България започва да мисли за горите си – в Тронното слово на княз Александър Батенберг има специално упомената точка за развитието на горите. Безмилостното и систематичното унищожаване на родните гори довежда до нуждата от разгръщане на сериозна целенасочена дейност в посока тяхната „защита и повдигане“, както споменава цар Фердинанд I в свое писмо до министъра на земеделието и държавните имоти Димитър Христов (1911 – 1913; 1926 – 1930). Радетел на горското ни дело, Димитър Христов е приел за своя житейска мисия и борбата с ерозията и засегнатите земи от това бедствие в страната (през 2025 г. се навършват и 120 години от организираната борба с ерозията в България). През първите години на новосъздадената българска държава са предприети първите сериозни стъпки в развитието на горското дело и на създаването на лесовъдско образование у нас: създаване на горското ведомство (1879 г.); откриване на земеделското училище в Образцов чифлик (1880 г.); създаване на специален лесовъден отдел (1887 г.); първия Закон за горите (1883 г.); откриване на Садовското държавно средно земеделско училище (1883 г.); основаване на първото горско стражарско училище (1896 г.). Постигнатото дотук има нужда и от свой печат, който да увековечи за историята и поколенията положените основи, но и да следи и показва бъдещите усилия в развитието на горското дело у нас. Така през 1899 г. се появяват списанията „Лесовъдец“ и „Лесовъдска сбирка“.

С идването на новия XX век постиженията не спират. През 1901 г. е дадено началото на българското лесоустройство, през 1909 г. се създава Дружеството на българските лесовъди (днес Съюз на лесовъдите в България), а през 1919 г. започва своя живот средното лесовъдско образование у нас. През 1928 г. е създадена Службата по горско опитно дело (след 1954 г. преименувана в Институт за гората – БАН).

Историческият поглед в лекцията на доц. Цавков се спира не само върху важните години и събития, но и върху личностите предвестници на лесовъдското ни образование. Изпъкват имената на Стефан Дончов (първият лесовъд с висше образование у нас и първият председател на Дружеството на лесовъдите), Георги Петров (също председател на Дружеството), на първите преподаватели (проф. Темелко Иванчев, проф. Тодор Димитров, проф. Методи Русков, Тома Захариев, проф. Васил Стоянов и акад. проф. Борис Стефанов), на първия доктор по лесовъдство Асен Биолчев. Лекцията проследява появата на първите учебници по лесовъдство, на първите академични катедри (1923 г. – „Частно лесовъдство“ с ръководители доц. Тодор Димитров и доц. Боян Захариев

(след 1940 г.); 1927 г. – „Лесоустройство с горска таксация“ с ръководител доц. Темелко Иванчев; 1930 г. – „Лесоползване“ с ръководител доц. Васил Стоянов; 1931 г. – „Общо лесовъдство“ с ръководител доц. Методи Русков). Отдадено е внимание и на първия випуск от седмидушен Лесовъдния отдел при Държавното средно техническо училище в София, на първия завършил випуск от специалисти лесовъди, както и специалния лесовъдски курс от 22 души, проведен през 1921 – 1923 година. Архивни снимки в презентацията показват как са изглеждали встъпителните лекции в съответните дисциплини на лесовъдската наука, първите студентски книжки, темите на дипломните работи на завършващите специалисти, които проправят пътя и дават пример на още много младежи да ги последват в лесовъдската професия.

С неимоверните усилия на първостроителите на горското дело „основният камък в бъдещата сграда на висшето лесовъдско образование у нас е положен“. Тези думи на Тома Захариев (1884 – 1940) са една смела заявка в трудно и несигурно време, изпълнено с препятствия и несгоди. Но хората, решили да последват примера на своите предшественици, доизграждат с годините това светилище на лесовъдското образование, за да може днес не просто да се радваме на един вековен юбилей – венец на положения труд, а да имаме едно наистина достойно, конкурентно и завидно образование, посветено на добруването на българската гора. Именно това цели да ни покаже чрез погледа в историята на горското дело интригуващата лекция на доц. Евгени Цавков.

Борислав БЕЛДЕВ

Снимки: д-р инж. Павел ПАВЛОВ

МИНИМАЛНИ ЦЕНИ ЗА ПОЛЗВАНЕ НА ДИВЕЧ ЗА ОРГАНИЗИРАНИЯ ЛОВЕН ТУРИЗЪМ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА ОТ 01.03.2025 ДО 28.02.2026 г. СЪГЛАСНО ЧЛ. 76, АЛ. 2 ОТ ЗАКОНА ЗА ЛОВА И ОПАЗВАНЕ НА ДИВЕЧА

ЦЕНИ ЗА ОТСТРЕЛ НА ДИВЕЧ

1. ЕДЪР ДИВЕЧ

1. БЛАГОРОДЕН ЕЛЕН – CERVUS ELAPHUS L.

Срок за ловуване:

– мъжки и приплоди – от 1 септември до 31 януари;

– женски – от 1 октомври до 31 декември.

Трофеят се заплаща на база теглото в килограми, измерен с горната челюст.

от 4.01	до 5.00 кг	600 €	+3 €*
от 5.01	до 6.00 кг	900 €	+5 €*
от 6.01	до 7.00 кг	1400 €	+6 €*
от 7.01	до 8.00 кг	2000 €	+8 €*
от 8.01	до 9.00 кг	2800 €	+10 €*
от 9.01	до 10.00 кг	3800 €	+12 €*
от 10.01	до 11.00 кг	5000 €	+30 €*
от 11.01	до 12.00 кг	8000 €	+40 €*
	над 12.01 кг	12 000 €	+80 €*

***Забележка:** за всеки следващи 10 грама.

За трофеи над 230.00 т. се начислява добавка от 10 % върху цената.

За отстреляна кошуца над 2 г. – 150 €.

Селекционен отстрел:

– приплоди – 50 €;

– от 1 до 2 г. – 100 €;

– от 2 до 4 г. с тегло на трофея до 4.00 кг – 250 €.

След 30 октомври може да се прави до 10 % отстъпка от отстрелната цена за трофейните животни.

За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

2. ДИВА СВИНЯ – SUS SCROFA L.

А. ИНДИВИДУАЛЕН ЛОВ

Срок за ловуване: целогодишно.

Трофеят се заплаща на база средноаритметично от дължината на долните зъби.

	до 14.00 см	300 €	
от 14.01	до 16.00 см	300 €	+10 €*
от 16.01	до 18.00 см	500 €	+10 €*
от 18.01	до 20.00 см	700 €	+15 €*
от 20.01	до 22.00 см	1000 €	+20 €*
	над 22.01 см	1400 €	+30 €*

***Забележка:** за всеки следващ милиметър.

За отстреляна дива свиня до 1 г. – 50 €.

За отстреляна дива свиня от 1 до 2 г. – 100 €.

За отстреляна женска над 2 г. – 500 €.

За ранен и ненамерен глиган – 500 €.

За отстрелян глиган над 125.00 т. по СИС се заплаща 10 % върху цената на трофея. От 1 май до 31 август може да се прави до 10 % отстъпка от отстрелните цени за трофейните животни.

Б. ГРУПОВ ЛОВ (ГОНКА)

Срок за ловуване: от 1 октомври до втората неделя на месец януари.

Групов лов в ловни дворове към БИСД – от 1 октомври до последния ден на февруари.

Трофеят се заплаща на база средноаритметично от дължината на долните зъби.

	до 14.00 см	300 €	
от 14.01	до 16.00 см	400 €	
от 16.01	до 18.00 см	500 €	
от 18.01	до 20.00 см	700 €	
от 20.01	до 22.00 см	1000 €	
	над 22.01 см	1400 €	

За отстреляна дива свиня до 1 г. – 50 €.

За отстреляна дива свиня от 1 до 2 г. – 100 €.

За отстреляна женска над 2 г. – 500 €.

3. ЕЛЕН ЛОПАТАР – CERVUS DAMA L.

Срок за ловуване:

– мъжки и приплоди – от 1 септември до 31 януари.

– женски – от 1 октомври до 31 декември.

Трофеят се заплаща на база теглото в килограми, измерен с горната челюст.

	Шилар	150 €	
	до 2.00 кг	400 €	
от 2.01	до 2.50 кг	400 €	+2 €*
от 2.51	до 3.00 кг	500 €	+4 €*
от 3.01	до 3.50 кг	700 €	+10 €*
от 3.51	до 4.00 кг	1200 €	+16 €*
	над 4.01 кг	2000 €	+30 €*

***Забележка:** за всеки следващи 10 грама.

За трофеи над 200.00 т. по СИС се начислява добавка от 10 % върху цената.

За отстреляна кошуца – 100 €.

За отстрелян приплод – 100 €.

След 30 ноември може да се прави до 10 % отстъпка от отстрелната цена за трофейните животни.

За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

4. МУФЛОН – OVIS MUSIMON PALL.

Срок за ловуване:

– мъжки – целогодишно;

– женски – от 1 септември до 31 януари.

Трофеят се заплаща на база средноаритметично от дължината на рога-та.

	до 40 см	60 €	
от 40.01	до 50 см	60 €	+14 €*
от 50.01	до 60 см	200 €	+20 €*
от 60.01	до 70 см	400 €	+40 €*
от 70.01	до 80 см	800 €	+100 €*
от 80.01	до 90 см	1800 €	+120 €*
	над 90 см	3000 €	+150 €*

***Забележка:** За всеки следващ сантиметър.

За отстреляна женска – 50 €.

За отстрелян приплод – 50 €.

За трофеи над 230.00 т. се начислява добавка от 10 % върху цената.

За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

5. СЪРНА – CAPREOLUS

CAPREOLUS L.

Срок за ловуване:

– мъжки – от 1 май до 30 октомври;

– женски и приплоди – от 1 септември до 30 октомври.

Трофеят се заплаща на база теглото, измерено в грамове, като за горната челюст се приспадат 90 грама.

	до 200 г	150 €	
от 201	до 250 г	200 €	+1 €*
от 251	до 300 г	250 €	+2 €*
от 301	до 350 г	350 €	+3 €*
от 351	до 400 г	500 €	+8 €*
	над 400 г	900 €	+10 €*

***Забележка:** за всеки следващ 1 грам.

За трофей над 160.00 т. се начислява добавка от 10 % върху цената.
За отстреляна сърна – 50 €.
За отстрелян приплод – 50 €.
За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

6. ЕВРОПЕЙСКИ БИЗОН (ЗУБЪР) – BISON BONASUS L.

Срок за ловуване:
– мъжки – целогодишно.
– женски и приплоди – от 1 септември до 31 декември.
Трофеят се заплаща на база международната точкова система CIC.

	до 130.00 т.	4000 €
от 130.01	до 150.00 т.	5500 €
от 150.01	до 170.00 т.	7000 €
	над 170.00 т.	10 000 €

За отстреляна женска – 2000 €.
За отстрелян приплод – 1000 €.
7. ТИБЕТСКИ ЯК – BOS MUTUS P.
Срок за ловуване:
– мъжки – целогодишно.
– женски и приплоди – от 1 септември до 30 октомври.
За отстрела се заплаща за мъжки и женски – 1200 €.

8. ГЛУХАР – TETRAO UROGALLUS L.

Срок за ловуване:
– мъжки – от 15 април до 15 май.
За отстрелян глухар се заплаща 2000 €.
За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

9. ДИВА КОЗА – RUPICAPRA RUPICAPRA L. (при спазване на изискванията, предвидени в Закона за биологичното разнообразие)

Срок за ловуване:
– мъжки – 1 декември – 15 януари; 10 април – 10 май;
– женски – 15 септември – 31 октомври.
Трофеят се заплаща на база международна точкова система CIC.

	до 80.00 т.	1000 €	
от 80.01	до 85.00 т.	1200 €	+50 €*
от 85.01	до 90.00 т.	1450 €	+60 €*
от 90.01	до 95.00 т.	1700 €	+70 €*
от 95.01	до 100.00 т.	1950 €	+80 €*
	над 100.00 т.	2350 €	+200 €*

*Забележка: за всяка следваща точка.

За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

II. ДРЕБЕН ДИВЕЧ

1. ЗАЕК – LEPUS EUROPEUS PALL. – 35 €.

Срок за ловуване: от 1 октомври до 31 декември.

2. НУТРИЯ – MIOCASTOR COYRUS MOL. – 15 €.

Срок за ловуване: от 1 ноември до последния ден на февруари.

3. ФАЗАН – PHASIANUS COLCHICUS L. – 12 €.

Срок за ловуване: от 1 октомври до 31 януари.

Фермено произведени – от 1 октомври до 28 февруари.

4. ДИВИ ПАТИЦИ, РАЗРЕШЕНИ ЗА ЛОВ – 10 €.

Срок за ловуване: от 1 октомври до 31 януари.

5. ГОЛЯМА БЕЛОЧЕЛА ГЪСКА – ANAS ALBIFRONS SCOP. – 20 €.

Срок за ловуване: от 1 октомври до 31 януари.

6. ЯРЕБИЦА – PERDIX PERDIX L. – 20 €.

Срок за ловуване: от 1 октомври до 30 ноември.

Фермено произведени – от 1 октомври до 31 януари.

7. КЕКЛИК – ALECTORIS GRAECA CIPRIOTES HARTERT. – 15 €.

Срок за ловуване: от 1 октомври до 30 ноември.

Фермено произведени – от 1 октомври до 31 януари.

8. ГОРСКИ БЕКАС – SCOLOPAX RUSTICOLA L. – 20 €.

Срок за ловуване: от втората събота на август до последния ден на февруари.

9. ГРИВЯК – COLUMBA PALUMBUS L. – 3 €.

Срок за ловуване: от втората събота на август до втората неделя на февруари.

10. ГУРГУЛИЦА – STREPTOPELIA TURTUR L. – 3 €.

Срок за ловуване: от втората събота на август до 30 ноември.

11. ПЪДПЪДЪЦИ – COTURNIX COTURNIX L. – 3 €.

Срок за ловуване: от втората събота на август до 30 ноември.

12. ТОКАЧКА – NUMIDA MELEAGRIS L. – 6 €.

Срок за ловуване: от 1 октомври до 31 януари.

Фермено произведени – от 1 октомври до 28 февруари.

13. ОБИКНОВЕНА БЕКАСИНА – GALLINAGO GALLINAGO. – 3 €.

Срок за ловуване: от втората събота на август до последния ден на февруари.

14. ЧЕРНА ЛИСКА – 1 €.

Срок за ловуване: от 1 октомври до 31 януари.

15. СКОРЕЦ – 1 €.

Срок за ловуване: целогодишно.

16. ДИВА ПУЙКА – 25 €.

Срок за ловуване: от 1 октомври до последния ден на февруари.

Забележка: по договаряне може да се начисли 10 % за ранен и ненамерен дивеч.

III. ХИЩНИЦИ

1. ВЪЛК – CANIS LUPUS L. – 220 €.

Срок за ловуване: целогодишно.

2. ЛИСИЦА – VULPES VULPES L. – 10 €.

Срок за ловуване: целогодишно.

3. ЧАКАЛ – CANIS AUREUS L. – 10 €.

Срок за ловуване: целогодишно.

4. ДРУГИ ХИЩНИЦИ, РАЗРЕШЕНИ ЗА ЛОВ – 10 €.

*Забележка: отстрелните цени включват дрането и осоляването на кожата.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ УСЛОВИЯ

1. Директорите на държавните ловни стопанства имат право да предлагат пакетни цени след одобрение от директорите на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите.

2. Трофеите от благороден елен, елен лопатар и сръндак се заплащат на база тегло, измерено 24 часа след обработката им. В случаите, когато този срок не може да бъде

спазен, от теглото на трофея се приспадат до 5 % за влажност.

3. Ловните стопанства гарантират до 15 % точност при отстрела на заявления трофей (без глиган). Когато разликата в гарантираната точност е над 15 %, ловецът може да откаже да придобие трофея и съответно не го заплаща.

4. Заявка за лов се счита за потвърдена, когато услугите са предпла-

тени в размер на 30 % най-късно до 10 дена преди провеждането на лова.

5. Трофеи от благороден елен с оценка над 250 т., елен лопатар с оценка над 200 т., сръндак с оценка над 160 т., муфлон с оценка над 230 т. и дива свиня с оценка над 140 т., определени по CIC, не се изнасят от страната до изтичането на 6 месеца от отстрела.

**МИНИМАЛНИ ЦЕНИ ЗА
ПОЛЗВАНЕ НА БАЗИТЕ ЗА
ЛОВЕН ТУРИЗЪМ И ЗА УСЛУГИТЕ
ЗА ОРГАНИЗИРАН ЛОВЕН
ТУРИЗЪМ, ПРЕДОСТАВЯНИ ОТ
ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
ПО ЧЛ. 163 ОТ ЗАКОНА
ЗА ГОРИТЕ И ТЕХНИТЕ
ТЕРИТОРИАЛНИ ПОДЕЛЕНИЯ,
ЗА ПЕРИОДА ОТ 01.03.2025 г.
ДО 28.02.2026 г.**

I. БАЗИ ЗА ЛОВЕН ТУРИЗЪМ

1. Нощувка със закуска, съгласно категоризацията на ловната база:

- в ловна резиденция: единична стая – 70 €, двойна стая – 80 €, апартамент – 100 €;
- в ловен дом: единична стая – 60 €, двойна стая – 70 €;
- в ловна хижа: единична стая – 30 €, двойна стая – 40 €.

2. Храноден: обяд – 30 €, вечеря – 30 €.

В цената за храноден се включва консумация на топли и безалкохолни напитки. Алкохолните напитки се продават по утвърден от директора на съответното териториално поделение ценоразпис, поставен на видно място.

3. Придружителите заплащат пълен размер на пансиона. За деца до 7 години, придружаващи ловците, не се заплаща за нощувка и храна. За деца от 7 до 14 години се заплаща 50 % от цената за нощувка и храна.

II. УСЛУГИ ЗА ОРГАНИЗИРАН ЛОВЕН ТУРИЗЪМ

1. Ловен водач – 70 € на ден.

2. Носач – 30 € на ден.

3. Придружител при групов лов на дива свиня (само за ДУ към ДГС, при сключени договори по чл. 115 от ППЗЛОД) – 40 € на ден.

4. Цена за групов лов на дива свиня с организация – 120 € за ловец на ден.

5. Цена за групов лов на дива свиня без организация (само за ДУ към ДГС), при сключени договори по чл. 115 от ППЗЛОД – 50 € за ловец на ден.

6. Моторно превозно средство – 70 € на ден.

7. Фотолов с водач – 40 € на ден.

8. Ловно куче – 30 € на ден.

9. Пансион за ловно куче – 20 €.

10. Трансфер (място на пристигане – стопанство – място на отпътуване): за микробус и лек автомобил – 1.20 € на км, като се отчитат реално изминатите километри – пълен курс.

11. Предоставяне на ловно оръжие – 25 € за 1 бр./на ден.

12. Боеприпаси за ловно оръжие – по утвърден ценоразпис от директора на съответното държавно предприятие.

III. Посочените по т. I и II цени са в евро с включен ДДС. Цените са минимални и държавните горски и ловни стопанства могат да договарят по-високи цени след одобрение от директора на съответното държавно предприятие по чл. 163 от Закона за горите.

IV. Всички допълнителни услуги се заплащат по договаряне.

**В Залцбург страната ни
представя възможности
за разнообразен лов
и устойчиви практики
в ловното стопанство**

На 20 февруари в Залцбург, Австрия, се откри 35-ото издание на едно от най-големите изложения за лов и риболов в Европа – Die Hohe Jagd & Fischerei. През четирите дена на събитието (20 – 23 февруари) около 44 000 посетители се стекوا в изложбения център Messezentrum Salzburg, където се запознаха с най-новите

тенденции и технологии в ловния и риболовния сектор. Тазгодишното издание на Die Hohe Jagd & Fischerei бе официално открито от регионалния министър на Австрия Йозеф Швайгер, който подчерта важността на това събитие като едно от най-значимите за развитието на лова и риболова в страната и региона, което събира водещи компании и експерти в бранша. В изложението взеха участие 500 изложители, които представиха около 700 марки от сферата на лова, риболова, приключенията, природата и пътуванията.

България отново бе част от престижното събитие със свой представителен щанд с площ от 21 м², който бе изграден от Южноцентралното държавно предприятие – Смолян.

Посетителите можеха да се запознаят с разнообразните възможности за лов, които предоставя България, устойчивите практики в управлението на ловните стопанства и качествените продукти и услуги, които се предлагат. Die Hohe Jagd & Fischerei е мястото, където традицията среща иновацията – от автентични ловни и риболовни практики до модерно оборудване, технологии и устойчиво развитие. Освен експозициите изложението даде възможност за провеждането на дискусии, представянето на презентации и създаване на ценни контакти в ловната и риболовната индустрия.

Паралелно с ловното изложение се проведе и European Taxidermy Championships – едно от най-престижните международни състезания за таксидермия, което се провежда от 25 години и популярността му не спира да расте. В това издание участва известният наш препаратор Димитър Почекански. В категория „професионалисти“ журито му присъди първо място за най-добре изработени очи и пресъздаден поглед на бозайник и второ място в Европа за цялостна изработка на животно. По същество това отличие е с ранг „майстор“ – най-високото ниво в тази област.

В Дортмунд популярността на България като ловна дестинация расте

От 28 януари до 2 февруари в германския град Дортмунд отново се проведе едно от най-очакваните събития в света на лова – традиционното изложение „Лов и куче“. Събитието, което събира ловци и любители на природата от цял свят, отбелязва своето 44-то издание, а България за пореден път зае достойно място на международната сцена на лова. Страната ни бе представена от Министерството на земеделието и храните, което демонстрира дивечовото ѝ богатство чрез своите държавни ловни стопанства. Българският щанд, разположен на площ 21 м² в зала 7 на панаира, привлича вниманието на посетителите с внушителна колекция от ловни трофеи, символизиращи дивечовото разнообразие и величието на родната природа. Сред експонатите можеха да се видят изключителни трофеи от сръндак, муфлон, благороден елен, елен лопатар, дива свиня и дори глухар.

Грижата за представянето на България тази година бе поверена на Южноцентралното държавно предприятие – Смолян, което със старание и професионализъм успя да създаде впечатляваща атмосфера на щанда. Държавните предприятия играят ключова роля в управлението и опазването на ловните ресурси у нас, а участието им на подобни международни форуми е важно не само за популяризирането на България, но и за изграждането на нови партньорства.

Изложението „Лов и куче“ в Дортмунд не е просто място за показване на трофеи – това е събитие, което обединява култури, традиции и любители на природата. В деня на откриването Никол Хайциг – президент на Държавната ловна асоциация на провинция Северен Рейн – Вестфалия, произнесе своята приветствена реч, а след нея Норберт Шилф – кмет на Дортмунд, също отправи приветствие към присъстващите. Изказаха се и д-р Шефен Кох – ръководител на германската делегация на Международния съвет

по лова и опазване на дивеча (СІС), и Лоренс Хьодемакер – президент на Федерацията на европейските ловни асоциации (FACE). По време на изложението щандът на Република България беше посетен от директори на държавни горски предприятия, ловни и горски стопанства, много ловни дейатели, ловци и любители на природата, туризма и дивеча.

В дните на изложението посетителите имаха възможността да се насладят на богатите и професионално представени щандове на участниците. Всеки желаещ можеше да се изяви във вълнуващи конкурси, да стане свидетел на разнообразие от демонстрации, както и да опита различни кулинарни изкушения. Тази година се състояха две премиери: „Мастър класове на „Лов и куче“ – специализирана програма с висококвалифицирани лектори, и присъждането на награда за „Европейска ловна снимка за 2024 година“. Най-зрелищните фотографии бяха показани във фоайето на изложението. Организираните бяха и редица атракции за публиката като шоу програми и демонстрации на ловни кучета и хищни птици в палати 3 и 4, на офроуд автомобили. Създаденото социално медийно пространство HORRIDO даваше възможност на блогъри и инфлуенсъри, занимаващи се с лов, да се свързват на живо със своите почитатели. Духови оркестри създаваха атмосфера с традиционна ловна музика. Проведе се и „Фестивал на дивечовата храна“ с участието на известни готвачи.

Според статистиката през тази година изложителите са повече от 700, от 36 държави. Общо 79 000 посетители са разгледали изложението, което е с 2000 повече от миналата година. В последните години съществено нараства популярността на лова в Германия особено сред млади хора и жени. Статистиката сочи, че в страната вече има 460 000 притежатели на ловни билети, от които над 100 000 само в Северен Рейн – Вестфалия.

Изложението „Лов и куче“ дава възможност на България да покаже своите дълбоки традиции в лова и потенциала ѝ за устойчиво развитие на ловния туризъм.

С всяко издание на изложението популярността на страната ни като дестинация за лов расте и тя заема важно място на световната ловна карта. Щандът ни в Дортмунд тази година е поредното доказателство за това – огледало на природните ни чудеса и символ на традицията, съчетана с модерния подход към опазването на дивеча.

Д-р Райна ПАШОВА –
ДПП „Рилски манастир“
Снимки: авторът
и инж. Цветомир ЦОЛОВ

Оптимизирайте производството на фасонирани дървени материали с двойнозаръбващия циркуляр Wood-Mizer EG350

Wood-Mizer представя двойнозаръбващия циркуляр EG350 — производителна и многофункционална машина, създадена да повиши производителността на банцига, като максимизира добива готова продукция. Комбинирайки функциите на **двойнозаръбващ циркуляр и многодисков циркуляр в една машина**, EG350 улеснява работния процес и помага на операторите на банцизи да постигнат по-висок добив и по-голяма рентабилност.

СКАНИРАЙТЕ QR-КОДА
С ВАШИЯ СМАРТФОН И
ВИЖТЕ EG350
В ДЕЙСТВИЕ

Незаменим инструмент за всяка дърводелска работилница

EG350 е съществен инструмент за дървопреработватели, които искат да разширят своя бизнес. Разработен за прецизно заръбване на подкапачни дъски и янове, той е продължение на доказани по цял свят EG300. Машината е с по-голяма дебелина на заготовките, като може да обработва детайли **с дебелина до 100 мм и ширина до 550 мм**, с максимална ширина на рязане от 420 мм между дисковете. Тези увеличени функционални възможности позволяват обработката на по-големи и по-дебели материали, превръщайки EG350 в незаменимо допълнение към всеки банциг.

Прецизност и гъвкавост в една машина
EG350 разполага с опционална лазерна **система за насочване с два лазера** — един фиксиран и един подвижен. За оператори, които предпочитат ръчно насочване, над предния плот е разположена скала с метрични и инчови измервания.

Машината може да се използва както като **двойнозаръбващ циркуляр**, така и като **многодисков циркуляр**. В режим на двойнозаръбващ циркуляр тя работи с два диска (един фиксиран и един подвижен), осигуряващи прецизно оформяне на дъските. В режим на многодисков циркуляр могат да се монтират до пет диска върху специална втулка, като ширината на рязане се настройва чрез дистанционни втулки.

Дисковете се сменят лесно чрез достъп до вала през страничния капак.

Подобрено управление на материала

Модулните **входни и изходни ролкови маси** на EG350 улесняват обработката на материала и могат да се удължават за по-дълги детайли. Всеки модул на масата е **с дължина 1.8 м** и може да се свързва лесно за разширяване на работната зона. Подаващият механизъм включва **двойна валова система**, монтирана на стойка с пружини, която осигурява плавно подаване на материал с дебелина до 65 мм с долния вал и до 100 мм с горния вал. От изходната страна 200-милиметров вал, монтиран на подвижна стойка с пружини, гарантира гладко преминаване на по-дебели детайли. Регулируеми ограничители позволяват повдигане на валове за по-дебел материал, което улеснява подаването и намалява усилията на оператора.

Електрическо подаване (2 — 20 м/мин.) осигурява оптимална скорост на движение на материала в зависимост от вида дървесина и условията на рязане.

Мощност и безопасност

EG350 се задвижва от електрически мотор с мощност **18.5 kW (25 к.с.)** или като **опция 22 kW (30 к.с.)**. Дистанционното управление позволява на оператора да разположи контролния пулт на удобно място. На пулта е разположен бутон за аварийно спиране и устройство за бързо и лесно

позициониране на подвижния трион и задаване на дебелината на заръбване. Те са част от устройството Setworks, което позволява и автоматично задаване на ширината на рязане, а това прави работата още по-ефективна.

Поддръжка и защитни функции

EG350 е оборудван със предпазна завеса от палци **срещу обратен удар**, които предпазват оператора от стружки и дървесни остатъци. Те могат да бъдат деактивирани чрез разположение отстрани на машината. За лесна поддръжка горният капак се отваря с помощта на телескопична дръжка и разполага с електрическо заключване, което предотвратява случайно стартиране при отворен капак.

Под машината има **контейнер за събиране на стърготините**, който може да се свърже с аспирационни системи, поддържайки работната среда чиста и ефективна.

Перфектното решение за разширяване на производството

Двойнозаръбващият циркуляр EG350 позволява значително увеличаване на общия капацитет на производството. С мощен мотор, висока прецизност на рязане и удобен дизайн, EG350 е ценна инвестиция за всяко дървообработващо предприятие, което се стреми да увеличи производството, да намали отпадъците и да повиши рентабилността.

Екотехпродукт ООД

София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
office@ecotechproduct.com
тел./факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35
тел.: 089 913 31 10
www.woodmizer.bg

РАСТАТ И ХУБАВЕЯТ НАШИТЕ ПРИРОДНИ ПАРКОВЕ

В навечерието на 2025 г. Природен парк „Врачански Балкан“ отбеляза своята 35-годишнина. След него – на 24 януари Природен парк „Странджа“ отпразнува 30 години от обявяването си, а на 5 февруари Природен парк „Шуменско плато“ навърши 45 години. Насладете се на празника на парковете, както го видяха хората и камерите, насладете се и на самите защитени територии, които пролет, лято, есен и зима все са красиви и човек, стъпил веднъж там, трудно ги забравя и го тегли да се връща – и към природата, и към хората, които работят за опазването ѝ.

35 години Природен парк „Врачански Балкан“ – история, традиции и съхранена природа

Природен парк „Врачански Балкан“ е кът от красивата ни природа, но и пример за успешно съчетаване на опазването на околната среда, развитието на туризма и ангажираността на местните общности.

Създаден е на 21 декември 1989 г. със заповед на Комитета по опазване на околната среда при Министерски съвет като Народен парк „Врачански Балкан“. През 2000 г., с влизането в сила на Закона за защитените територии, паркът е прекатегоризиран в „природен“. На 15 февруари 1996 г. със заповед на Комитета по горите е създадена Дирекцията на Природен парк „Врачански Балкан“. На 29 март същата година са назначени и първите служители. В момента екипът на Парка се състои от 12 служители.

Срещата ни с тях бе в началото на годината (сн. 1). А за работата и успехите им през тези повече от три десетилетия ни разказа директорът инж. Николай Ненчев, който ръководи администрацията на Парка от самото му създаване:

„Работим основно в 4 направления. Първото е „Изучаване и опазване на биологичното разнообразие“. За изминалите години натрупахме голям опит и имаме много реализирани проекти, а сред най-успешните е възстановяването на популацията на лешоядните птици, започнал преди двадесет

години, в резултат на който е възстановена и се разраства популацията на белоглавия лешояд. Всяка година над 70 – 80 птици трайно се задържат на територията на Парка и се излюпват между 12 и 15 малки. Много наши и европейски специалисти оценяват проекта като най-успешния от този тип в Югоизточна Европа, за което съдействат и големи неправителствени организации. Този проект продължава и в момента с възстановяване на брадатия лешояд, изчезнал през 60-те години, и укрепване на популацията на черния лешояд. В продължение на 7 години внесохме 30 птици от Испания, които трайно се задържаха на територията и от 2 години имаме две двойки, които вече втора година отглеждат малки.

Друг проект, по който работим вече 15 години, е възстановяването на популацията на планинския кеклик (сн. 2). Ние сме единствените в Европа, които могат да произвеждат, доотглеждат и разселват птици от вида, като сме затворили целия цикъл. Ежегодно разселваме от 50 до 200 птици на нашата територия. Участвахме в разработването на план за действие за вида, в който се предвижда базата за производство на птици в ПП „Врачански Балкан“ да стане основа за развитие на ферменото му производство. Планинският кеклик е балкански ендемит. Науката твърди, че не може да бъде размножаван във фермени условия, но ние успяхме, като имитирахме условията на свобода.

По второто направление – „Изграждане и поддържане на парковата инфраструктура“, благодарение на участието

Богатствата на Природен парк „Врачански Балкан“

Паркът е втори по големина в България с територия 28 803.9 ха, като включва Врачанската планина и масива на Лакатнишките скали. В границите му се намират резерват „Врачански карст“ и няколко природни забележителности и защитени местности.

Врачанският Балкан е сред основните карстови райони в страната, покрит с пластове варовик и доломит, което е причината за образуването на над 600 пещери и пропасти.

Най-посещаваният туристически обект е Леденика, която е сред първите благоустроени пещери в страната. В границите на Парка попадат величествените скални отвеси на прохода Вратцата, най-високият непостоянен водопад в България и на Балканите – Скакля (141 м), водопадът Боров камък, както и множество разнообразни геоморфоложки образувания.

60 % от територията на Парка е покрита с гори. В границите му се срещат над 1000 вида висши растения. Уникални са люспестото изтравниче и келереровият центрантус.

Фауната е представена от 1507 вида животни (276 вида гръбначни и 1231 вида безгръбначни). Прилепите са представе-

ни с почти всички видове, обитаващи страната. Врачанският Балкан е важно място за гнездене на 120 вида птици, между които черен щъркел, белоопашат мишелов, скален орел, сокол скитник, пъстър скален дрозд, зелен кълвач. Над 170 вида са от Европейско природозащитно значение, а 157 вида са защитени от Закона за биологичното разнообразие. Тук се срещат пеперудите червен и голям аполон, дневно пауново око, голям полумесец. В пещерата Темната дупка се заражда биоспелеологията в България, тя е и най-богатата на безгръбначна фауна пещерна система в България. Пещерата се обитава и от 11 вида прилепи.

ни в редица европейски проекти, подобрихме техническата и туристическата инфраструктура в планината. Като успешни примери могат да се посочат ремонтът на училището в с. Очиндол и превръщането му в Младежки еко лагер, построяването на нов посетителски център в с. Лютиброд, на административна сграда за управлението на Парка, изграждането на заслони и тематични пътеки. Преди 10 години бе изградена и най-модерната в България интегрирана система за ранно оповестяване на пожари с 3 противопожарни кули, оборудвани с термокамери.

Системата е в състояние да открие в рамките на 2.5 минути пожар с големина 1 кв.м на разстояние 12 километра. В резултат на това през последните 5 години нямаме щети от горски пожари. В 4 от селата, където най-много възникват пожари, създадохме доброволчески местни отряди начело с кмета, така че, когато получим сигнал от системата, те са първите, които реагират, за да не се разрасне пожарът и да стигне до гората.

Успешно работим и с местните общности, като търсим „агентите на промяната“ – едно инициативно ядро от активни хора. Подкрепяме също така местни традиционни инициативи като празници и фестивали“ – сподели директорът инж. Ненчев.

За третото направление – „Работа с деца и образователни програми“, ни разказа ст. експертът по връзки с обществеността и образователни програми Оля Генова (сн. 3):

„Една от мисиите ни е да вдъхновим младото поколение да цени и опазва природата. В Природозащитен център „Натура“ и Младежки еко лагер – с. Очиндол, се провеждат образователни инициативи за деца – екоуроци, изложби, конкурси, творчески работилници и зелени училища. Провеждаме много занимания по горска педагогика, като работим много добре и със Северозападното държавно предприятие. Всяка година организираме „Нощта на прилепите“, „Горско състезание“, „Лесовъд за един ден“ и летни планински преходи, към които

има голям интерес. Правим организирани посещения и беседи в Парка за детски градини и училища. Миналата година акцент беше превенцията от пожари, заради което разработихме няколко нови игри, които представихме на Международната конференция по горска педагогика“ – обясни Оля Генова.

В четвъртото направление „Създаване на условия за развитие на устойчив туризъм“ се вписва интересен проект за дигитализация на Парка, по който си сътрудничат с румънския Природен парк „Железни врата“ – разказва Оля Генова. Парковата територия е заснета и са изработени 3D карта на парка и модели на отделни природни и културни забележителности, както и интерпретативни макети, които могат да се видят в Природозащитен център „Натура“ (сн. 4). Така посредством точна дигитализация се съхранява пълна информация за културно-историческото наследство и се провокира интересът на туристите да посетят обектите на живо.

А какво предстои в близко бъдеще?

„Най-важната ни задача от стратегическа гледна точка е актуализацията на Плана за управление, която ще ни даде най-добрите инструменти активно да управляваме Парка във всички процеси – отговори инж. Ненчев. – От гледна точка на административно-териториално разположение се намираме на територията на 4 горски стопанства, 3 области, 3 РИОСВ, 2 РДГ, 5 общини, което създава доста сложна комуникация между отделните институции, но работим добре съвместно“ – допълни директорът на ДПП „Врачански Балкан“.

Екип на списание „Гора“
Снимки: Йордан ДАМЯНОВ,
архив на ДПП „Врачански Балкан“

Дирекцията на Природен парк „Странджа“ отбелязва 30 години от обявяването си за защитена територия

Тържественото честване на годишнината на Природен парк „Странджа“ – три десетилетия отговорност, отдаденост и любов към една от най-красивите и магнетични планини на България, се състоя на 24 януари и премина под надслова „При нас всичко е най...“.

Тържеството беше открито от директора на Дирекцията на ПП „Странджа“ инж. Румяна Цвяткова с думите: „Пред красотата на Странджа всички се прекланяме, тя ни вдъхновява, учи и пречиства!“. Официални гости на събитието бяха проф. д.н. Мария Нейкова – областен управител на Бургас, инж. Златка Азманова – зам.-директор на ЮИДП – Сливен, инж. Мариян Костадинов – директор на РДГ – Бургас, Илиян Янчев – кмет на Малко Търново, и Марин Киров – кмет на Царево. Особено вълнуващо беше присъствието на радетелите на идеята територията, на която се намира първият и най-старият резерват у нас – „Силкосия“, да бъде обявена за защитена – доц. д-р Дико Патронов, арх. Георги Ташев, Михаил Михайлов, инж. Стоян Добрев, инж. Веселин Митрев, инж. Петко Нанчев, инж. Златко Парашкевов, инж. Стойчо Желев и инж. Райчо Райчев (сн. 1), които получиха плакет и благодарствен адрес от ДПП „Странджа“.

От десетките поздравителни адреси, получени за празника, бяха прочетени думите на зам.-министъра на земеделието и храните (към момента)

д-р инж. Мирослав Маринов: „Природен парк „Странджа“ е едно от най-ценните природни богатства, които притежаваме. Със своите уникални екосистеми, богатата флора и фауна, както и многобройните културни и исторически паметници „Странджа“ е национален символ на природната красота, но и място, което ни вдъхновява да се грижим за бъдещето на нашата планета“.

Инж. Мариян Костадинов – директор на Регионалната дирекция по горите – Бургас, прочете поздравителен адрес от името на изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по горите (към момента) инж. Стоян Тошев и поднесе на инж. Румяна Цвяткова плакет по повод годишнината.

Благодарствени слова към създателите и служители на Парковата дирекция – бивши и настоящи, коле-

При нас всичко е най...

С най-голяма площ – Паркът заема 116 000 ха, което е повече от 1 % от територията на страната. С най-голям процент горско покритие – над 80 % от земите му са покрити с гори, от които 30 % – вековни. Същевременно Паркът е най-големият дъбов масив в Източна Европа и съхранява близо 50 % от флората и 60 % от орнитофауната на България.

На територията на Природен парк „Странджа“, известна като

своеобразен оазис на реликтни видове и местообитания, се намират 5 резервата. Тя е дом на 1666 вида и 54 подвида висши папратовидни, хвощообразни и семенни растения, или около 47.6 % от видовия им състав в България. Тук са разпространени 1700 растителни вида – половината от висшите растения в България. Запазени са растителни съобщества от ерата на Терциера. След този период през Кватернера Европа се покрива с ледници. Топлолюбивата растителност се запазва единствено в Странджа и Кавказ, което превръща Парка в живия

музей на Терциера, символ на който е странджанската зеленика.

Фауновото разнообразие също е изключително впечатляващо. Установени са 10 вида земноводни от общо 16-те български вида, 24 вида влечуги, представляващи 70 % от българската херпетофауна, 269 вида птици – 2/3 от цялата българска орнитофауна, и 66 вида бозайници.

Над Странджа преминава вторият по големина прелетен път на птиците в Европа – Via Pontica, който събира ятата на Северна и Източна Европа и Сибир.

Фотоизложба разказва 45-годишната история на Природен парк „Шуменско плато“

Дирекцията на ПП „Шуменско плато“ събра на 5 февруари десетки свои приятели и съмишленици в сградата на Административно-информационния си център в Лесопарк „Къшкочеве“, за да отбележи подобаващо 45-годишнината от обявяването на защитената територия. Официални гости на празненството бяха Янислав Янчев – зам.-министър на земеделието и храните, проф. Христо Христов – кмет на община Шумен, Даниела Русева – зам.-кмет „Европейски политики, екология и туризъм“, и доц. д-р Виктория Ковчазова – зам.-кмет „Образование и култура“. Присъстваха представители на културни институти, организации и училища, приятели и съмишленици, които помагат за поддържането на инфраструктурата и опазването на растителните и животинските видове в защитената територия.

45 години за хората и природата

Природен парк „Шуменско плато“ е модел за регионална карстова геосистема, състояща се от повече от 30 повърхностни и подземни пещери. „Бисерна“ и „Тайните понори“ са сред 25-те най-големи пещери у нас. Горите заемат 90 % от територията на Парка. Преобладават смесените широколистни гори, в които съжителстват обикновен габър, бук, цер, клен, ясен, липа и други дървесни видове. В ботаническо отношение най-голямо значение има мизийският бук, който принадлежи към коренната растителност и най-добре е съхранен в резерват „Букака“, простиращ се на 62.6 хектара. Иглолистните видове са представени от черен и бял бор, зелена дугласка, обикновен и сребрист смърч. Висшите растения в защитената територия са 535 вида, от които 64 са с природозащитен статус. Срещат се 19 вида орхидеи, над 250 вида лечебни растения. И до днес Шуменското плато посреща изгрева на Еньовден с празника на билките – фестивала „Зелени слънца“. Установено е наличието на 49 вида лишайи и 99 вида мъхове. Паркът съхранява 345 вида безгръбначни и над 240 вида гръбначни животни, 28 вида земноводни и влечуги, както и 20 вида прилепи, обитаващи многобройните скални ниши, пещери и горски масиви. По платото преобладават подземните води, които дават начало на много карстови извори в неговото подножие.

ги от горската гилдия, неправителствени организации и хората на Странджа планина за усилията им да съхранят богатствата на Парка отпразнува проф. д.н. Мария Нейкова, Илиян Янчев и Марин Киров.

Екипът на ДПП „Странджа“ беше удостоен от областния управител на Бургас проф. д.н. Мария Нейкова с грамота за изключителен принос в устойчивото съхраняване на природната среда и опазването на дивите растителни и животински видове чрез защитата на природните местообитания в Природния парк и съхраняването на традициите при организирането на Фестивала на зелениката (сн. 2).

Акцентът в отбелязването на юбилейната годишнина бяха три тематични презентации – на доц. Евгени Цавков – преподавател по дендрология и ръководител на Музея на Лесотехническия университет, който запозна присъстващите с научните изследвания, върху които „стъпват“ представителите на инициативния комитет за създаването на природен парк в планината Странджа (сн. 3), на доц. Антоанета Петрова – директор и експерт на Ботаническата градина – БАН, за орхидеите на Странджа, и на доц. д-р Дико Патронов – дългогодишен ръководител на различни структури в системата на горите, считан за един от „бащите“ на Природен парк „Странджа“, който сподели своята тревога за вековните дъбови гори в защитената територия.

Присъстващите бяха поздравени от деца от Малко Търново и от възпитаници на Началното базово училище „Михаил Лъкатник“ в Бургас – едно от първите екоучилища у нас.

Йоана ГЮРОВА –
ДПП „Странджа“

Директорът на Парка инж. Красимир Христов връчи плакети за активно сътрудничество и партньорство на институции, неправителствени организации, училища и бивши служители на Дирекцията с думите: „На тази сравнително малка площ над нашия град имаме уникално биоразнообразие, омайващи пещери и скални манастири, културни забележителности, прекрасни условия за пешеходен и велотуризм. Всичко това е природна даденост, но и труд на поколения хора, които са работили и работят за запазването ѝ. Благодарим на всички, които се грижат и милеят за Природен парк „Шуменско плато“.

Беше прочетен поздравителен адрес от д-р инж. Мирослав Маринов – зам.-министър на земеделието и храните (към момента). На тържеството бе обявена идеята за изграждане на туристически заслон на мястото на бившето заведение „Лъвчето“ и подход към пещерата „Бисерна“. Деца от шуменски училища поздравиха присъстващите с песни и стихотворения.

Празничното честване на годишнината е съпроводено с редица събития. На 3 февруари във фойето на Регионалната библиотека „Стилиян Чилингиров“ беше открита фотоизложба „45 години за хората и природата“ (сн. 1). Подбрани фотоси показват ключови събития от работата на Дирекцията на Парка като строителството на основните сгради, създаването на паркова инфраструктура, конкурси, пленери, фотопленери, акции, доброволчески инициативи, теренни проучвания и обмяна на опит с различни организации, любопитни моменти от историята на Парка, както и снимки на служителите и ръководителите, които са оглавявали Дирекцията, документи и издания (сн. 2). През годините от служителите на Дирекцията съвместно с Географския институт – БАН, е извършена голяма по обем научна работа в изследването на карстовата система и проучването и мониторинга на пещера „Бисерна“. Осъществени са съвместни научни проекти с експерти, преподаватели и студенти от Шуменския университет и от шуменската екоинспекция. Събраните данни са представени на научни конференции с международно участие, някои от които – организирани от Дирекцията на Парка. Издадени са 4 книги, представящи Природния парк, биологичното разнообразие, скалните манастири и туристическата инфраструктура. През 2024 г. е издадена пета книга, която представя по-големите пещери на платото.

На 4 февруари започна приемът на творби за традиционния Национален конкурс „Природата – моето вдъхновение“, който Дирекцията организира от 1995 година. Надпреварата е предназначена за ученици и включва категориите рисунки, приложни творби, из-

работени от природни материали, дигитални творби и литературно творчество – есе или стихотворение, дигитални творби – рисунки, анимации, мини филмчета или презентации.

Рожденият ден бе отбелязан и със занимания на горските педагози на Дирекцията на Парка с първокласници от СУ „Панайот Волов“. Децата участваха в поставяне на къщички за птици и изработка на екохранилки с любимата храна на пернатите, които зимуват в Шуменското плато. През последните 5 години популяризирането на Парка сред подрастващите излезе извън пределите на Шуменска област, като в уроците по горска педагогика са включени над 6000 деца.

Ирина ПАВЛОВА –
ДПП „Шуменско плато“

Състояние и проблеми на иглолистните култури в Западна Странджа

Възобновяване на дугласка в м. Голямо Градище, ДГС – Малко Търново

Западна Странджа обхваща териториите на Държавните горски стопанства – Средец и Елхово, и е с климатични показатели, коренно различни от Източна (Вътрешна) Странджа, в която е създаден Природният парк „Странджа“.

Въпреки тежките удари, които понесоха иглолистните култури – суши, пожари, снеголоми, поледици, без да пресилваме нещата, трябва да кажем, че по-трудното тепърва предстои. За да систематизираме очакванията в бъдеще, трябва да започнем от целта, която беше поставена пред иглолистните култури при създаването им – повишаване на производителността на горите и производството на технологична дървесина. Активният залесителен период премина в годините 1955 – 1990 г. и тази цел беше постигната за 30 – 40 години, когато огромните разходи се материализираха в натрупването на големи запаси от иглолистна средноразмерна дървесина. На около 35 – 40-годишна възраст преминава количествената зрялост на средно- и нискобонитетните черноборови култури, каквито по продуктивност са повечето от тях. И тук възниква генералният въпрос, от който като че ли колегията иска да избяга: как и кога ще протекат процесите по възпроизводство на тези гори от неместни дървесни видове, създадени по изкуствен начин?

Изправени сме пред голямо предизвикателство – новите гори несъмнено трябва да бъдат устойчиви и да имат задоволителна производителност на дърве-

сина. Решаването на този въпрос има два проблема – от една страна, възпроизводството на иглолистните не може (с малки изключения) да протече по естествен път, от друга страна, натрупаните огромни запаси от иглолистна дървесина са крайни – до определена възраст (60 или 90 години) и те трябва да бъдат изсечени и оползотворени.

За да се предприемат планомерни дългосрочни действия, преди всичко трябва да бъде направен количествен анализ на достигнатите запаси, ползването и възможностите за реализация на категориите дървесина, която ще бъде добита. Този въпрос предизвиква дискусии, но колкото повече напредва времето, той става все по-актуален.

Ето някои данни за анализ към 2010 г. в Държавните горски стопанства – Средец и Елхово. ДГС – Средец: общ запас – 4 398 900 м³, в т.ч. иглолистни 1 593 900 м³, или 36 %, като от 31 до 50-годишна възраст са

88 %; издънкови за превръщане – 1 820 000 м³, или 42 %. Планираното ползване за иглолистните култури е 21 240 куб. метра. ДГС – Елхово: общ запас – 2 075 400 м³, в т.ч. иглолистни 563 600 м³, или 27 %, като от 31 до 50-годишни насаждения са 81 %; издънкови за превръщане – 1 250 000 м³, или 64 %. Планираното ползване за иглолистните култури е 10 235 куб. метра.

Препоръчителните турнуси за сеч за този район са 60 – 70 години, а за по-добрите месторастения – 80 – 90 години, но предизвикват спорове. Ако приемем средна възраст дори 80 години, това означава, че през следващите 30 – 35 години иглолистните култури трябва да бъдат възпроизведени с нова естествена или изкуствена гора, диференцирано в зависимост от месторастенията и състава. В резултат на провежданите възобновителни сечи през този период трябва да бъдат изсичани средногодишно минимум по 45 000 – 50 000 м³ иглолистна дървесина в ДГС – Средец, и по 16 000 – 20 000 м³ в ДГС – Елхово.

През следващите години и десетилетия в по-високата възраст, когато интензивността на изсичане ще увеличи дела на едрата дървесина в общия добив, нейният пазар ще стане проблематичен. Само от най-добрите месторастения черноборовите трупи са по-качествени – по-малко сбежисти, с по-малко чепове и сраствания. При сухи и бедни месторастения трупите, доколкото ги има, са тънки, сбежисти, чепати, със сухи

и падливи чепове по целия диаметър.

Днешните добиви от стотици куб. метра иглолистни групи средногодишно не могат да се сравняват с хилядите – до 15 000 – 16 000 м³, които годишно биха се добивали в ДГС – Средец, ако горите се съхранят до 80 – 90-годишна възраст. А вероятността това да не стане, е много голяма, след като при 40-годишна възраст около 40 % от иглолистните култури са от IV и V бонитет.

Положението в Елховския район е още по-тежко. От всички иглолистни култури само 33 % са от I, II и III бонитет. Останалите 67 % са оценени като IV бонитет, с всички рискове относно тяхната дълговечност и невъзможност да изпълняват други цели освен производство на средна и дребна дървесина при нисък турнус. Препоръчителният турнус там обаче е 80 години! Затова необходимо е диференциране на възрастта за възобновителни сечи с цел намаляване на риска от разпадане на иглолистните култури и подобряване на възрастовото разпределение – около 80 % от заетата с иглолистни площ е в един клас на възраст.

За да се осигури възпроизводството на иглолистните култури с площ около 80 000 дка в ДГС – Средец, и около 55 000 дка в ДГС – Елхово, ще трябва средногодишно през 30 – 35 години да се възпроизвеждат чрез залесяване, подпомагане или семенно издънково възобновяване хиляди декари. Или по-точно – 2000 – 2500 дка годишно в ДГС – Средец, и по 1500 – 1600 дка в ДГС – Елхово. В днешно време тези числа стряскат, но реалността изисква да говорим за това и да предприемаме действия.

Освен посочените по-горе ограничители за постигане на поставените, поне засега, високи цели пред иглолистните култури в Западна Странджа трябва да се отдели особено внимание и на тенденциите в общото затопляне на климата. Получените резултати от направените експертни анализи и сравнения между актуалния климат и сушавите периоди 1993 – 1994 г. и 2000 – 2001 г. и по-късно показват, че е съвсем възможно това, на което станахме свидетели през тези години, да бъде нормалният климат занаяпред. Това означава, че деликатният и досега климат на Западна Странджа ще става по-топъл и по-сух, с продължителни сезонни и годишни засушавания. С всички негативни последици за неместните иглолистни видове.

Тези разсъждения и прогнози, разбира се, не са изненада за лесовъдите – дискусиата по темата се води вече десетилетия и в научните среди, и в практиката. За съжаление, набелязваните мерки и препоръки се използват колебливо в практиката и с отлагателност, което винаги носи риска от екологичен и стопански срив.

Д-р инж. Дико ПАТРОНОВ

Анкета

Списание „Гора“ продължава анкетата сред лесовъдската колегия по проблемите на съхненето на иглолистните култури в България. Каним лесовъдите, научните работници, представители на неправителствените организации и обществеността активно да участват в дискусията, като отговорят на два въпроса:

1. Бихте ли посочили причините за съхненето на иглолистните култури в България?
2. Какви решения на проблема бихте очертали?

Гл. ас. д-р Павел ПАВЛОВ –
преподавател по дисциплините
„Горско почвознание“
и „Почвознание“
в Лесотехническия университет

1. Почвата е невъзобновим природен ресурс с разнообразни лесорастителни свойства. Масово използваните видове бял и черен бор често са залесявани на много гъсти схеми с цел максимално покритие на площта. Тези гъсти схеми и невзискателността на залесените видове заедно с естествената храстова и тревна растителност изцеждат и малкото хранителни вещества, останали в ерозираните почви. След като новите укрепнали насаждения са пораснали, но не са изведени съответните лесовъдски мероприятия, конкуренцията за хранителни вещества и най-вече за влага в почвата нараства значително. Невзискателните видове показват добър растеж и производителност, но изследванията на почвените параметри говорят друго – силен спад на хранителните вещества и влагата. Дървесната растителност започва силна конкуренция между видовете, тяхната устойчивост намалява, като се създава предпоставка за настаняване и развитие на насекоми и патогени. Почвата и нейните основни параметри са силно променени под културите и показват отклонения от референтните стойности за страната – загуба на органично вещество, кисляване, намаляване на активната влага и други.

2. Извеждане на лесовъдски мероприятия и да се остави значителна част от дървесината в насажденията с цел натрупване на органично вещество. Стимулиране и запазване на естествената растителност, която е по-бавно растяща и не „изцежда“ почвените ресурси. Свеждане на пълнотата на иглолистните култури под 0.7 и/или залесяване на местата, където няма започнало възобновяване, с невзискателни и естествени за месторастенето видове.

XX век и нови постижения в изграждането на небостъргачите

Чл.-кор. проф. д.н. арх. Атанас КОВАЧЕВ – Лесотехнически университет

(Продължение от миналия брой)

През 1972 г. е изграден **World Trade Center** (сн. 1; <https://www.skyscrapercenter.com/complex/1722>), представляващ две кули, по проект на арх. Минору Ямасаки, инж. Джон Скилинг и инж. Лесли Робъртсън. Двете кули на Световния търговски център с височина 417 м и 415 м стават световен рекордьор по височина. Идеята да „съживи“ Долен Манхатън води началото си от 60-те години на XX в. и принадлежи на милиардера Дейвид Рокфелер, затова и двете кули отначало стават известни с имената на братята Дейвид и Нелсън. Световният търговски център е носител на много иновации.

Кулите на Световния търговски център са рекордьор само две години – от 1972 до 1974 г., но десетилетия са символ на Ню Йорк. Извисени в небесата, те формират запомнящия се силует на Манхатън и стават неговият най-известен и запазен знак.

За съжаление, днес светът не може да им се любува. Жестокият терористичен акт на 11 септември 2001 г. ги срива до основи. И само за минути елегантните небостъргачи, недостатъчно забелязани от критиката, но харесвани от жителите на многоликия и космополитен Ню Йорк и многобройните му гости от всички континенти, които се тълпяха в подножието им, за да се изкачат на 107-ми панорамен етаж с откритата площадка на южната кула и да се любуват на панорамите във всички посоки, бяха изравнени със земята. Те ще останат в историята като „кулите-герои“ (Андрейчин, Д., 2006).

Минаха месеци и светът разбра точния брой на загиналите – 2830 души в двете кули близнаци, още 343 нюйоркски герои (полицаи, пожарникари, спасителни екипи), а заедно с останалите невинни жертви от катастрофите на четирите пътнически самолета, пожарите и разрухата общият брой е 3409 човешки живота. Жестоко. Дори само един

човешки живот е много, защото за някого този човек е единствен.

Светът ще помни датата 11 септември 2001 г. с надеждата, че това няма да се повтори никога. Американският народ и светът няма да забравят своя шедевър – World Trade Center, защото той принадлежеше на цивилизования свят.

Америка можеше да възстанови двете кули в предишния им блясък, навярно толкова впечатляващи и много по-сигурни, отговарящи на техническите възможности и иновации на XXI век. Но това не беше психологически правилно и икономически ефективно, защото споменът за терористичния акт, отнел хиляди човешки жизни, ще се помни още дълго – трябва да дойдат нови поколения, за които 11 септември 2001 г. ще бъде исторически акт на насилие, цитат от учебниците по история, а не преживяна трагедия.

В памет на жертвите само месеци след терористичния акт, заедно с разчистването на терена, започнаха международните конкурси за нови сгради – символ на мястото на Световния търговски център.

**World Trade Center, Ню Йорк,
САЩ, 1972,
височина 417 м и 415 м**

**Sears Tower, Чикаго,
САЩ, 1974,
височина 443 м**

В продължение на повече от седем десетилетия (от началото до средата на 70-те години на XX в.) Ню Йорк не изпуска първенството – един след друг рекордите се носят от небостъргачи, реализирани само в Манхатън.

През 1974 г. друг американски град отнема първенството – в Чикаго е построен и открит небостъргачът **Sears Tower** (сн. 2; https://en.wikipedia.org/wiki/Willis_Tower#/media/File:Willis_Tower_From_Lake.jpg). 110-етажната кула на „Сийрс Тауър“ с височина 443 м остава най-високата сграда в света в продължение на повече от две десетилетия и е „размножена“ стотици пъти в различни части на света, макар и в по-малки размери. За своето време (70-те години на XX в.) небостъргачът решава с успех естетическите задачи, свързани с преодоляване на монотонната стъклена фасада. Голям проблем остава обаче въздействието на силните ветрове върху небостъргача, който в такива условия реагира като корабна мачта и създава дискомфорт у обитателите си.

Макар и далеч от рекордите по височина, в САЩ през XX в. изграждат много небостъргачи, които внасят свой влог в обемно-пространствената и архитектурно-художествената композиция на небостъргачите и остават като етапи в изграждането на много високите сгради.

От 1931 до 1940 г. в Ню Йорк е построен **Rockefeller Center** (сн. 3; <https://newyorkoffices.com/building/30-rockefeller-plaza>) – голям частен проект, реализиран по време на Голямата депресия в Америка, която започва на 29.10.1929 година. Централният небостъргач е висок 259 м и към 1940 г. е заобиколен от още 14 сгради с различна височина, като през 1973 г. към тях са добавени още 7. Всички сгради в Рокфелеровия център са обединени от използваните облицовъчни материали. Комплексът заема три квартала в Манхатън (кварталите са

с размери 100 x 200 м², или по 20 дка). Сградите оформят пространствената рамка на площад с богато паркоустрояване, озеленяване и зацветяване.

Представител на интернационалния стил в архитектурата става небостъргачът Seagram Building в Ню Йорк, построен през 1958 година. „Сийграм Билдинг“ е с височина 160 м, проектиран от архитектите Лудвиг Мис ван дер Рое и Филип Джонсън.

През 1968 г. е построена най-високата жилищна сграда в света по онова време – Lake Point Tower в Чикаго, САЩ, с височина 197 метра. С проекта за „Лейк Пойнт Тауър“ авторите правят опит да реализират ескизите на своя учител Мис ван дер Рое от 20-те години на XX в., влезли в историята като „Стъкления небостъргач“.

Transamerica Pyramid с височина от 260 м е изградена през 1972 г. в Сан Франциско, САЩ. По мнение на автора – арх. Уилям Перейра, пирамидата е идеална за плътно застроените градски части и в същото време е изящна като силует. „Пирамидата Транс Америка“ се превръща в символ на Калифорния през 60-те и 70-те години на XX век.

След 60-те, 70-те и 80-те години на XX век в САЩ се градят много други интересни, макар и дискуссионни небостъргачи. Nations Bank Center е изграден през 1984 г. с височина 238 м в Хюстън, САЩ. Отстъпите на 21-я и на 36-я етаж на „Нейшънс Банк Център“ създават визуално впечатление, че сградата се състои от три обема, всеки от които завършва с композиция, напомняща средновековните готически сгради.

Небостъргачът Lipstick Building на арх. Филип Джонсън има височина от 133 метра. Построен е през 1986 г. в Ню Йорк. Разположен на кръстовището на „Трето авеню“ и 53-та улица в Манхатън, небостъргачът „Червилото“ се отличава с елипсовидна форма в план и композиция, различна от много паралелепипедни небостъргачи.

ПАРИЖ! ПАРИЖ!

Връщайки се към останалия завинаги в историята Световен търговски център, накратко трябва да споменем, че архитектурната критика към него не беше еднозначна, а понякога и несправедлива. Но историята на градоустройството и архитектурата ни дава примери за сгради и ансамбли, отричани от съвременниците, а по-късно превърнати се в шедьоври.

Достатъчно е да споменем Айфеловата кула в Париж (инж. Густав Айфел), която още при откриването си в края на XIX в. (през 1887 г.) е отречена и се ражда проект за обличане на конструкцията, или в по-ново време (70-те години на XX в.) – Центърът за изкуство и култура „Жорж Помпиду“ отново в Париж (арх. Ренцо Пиано и арх. Ричард Роджърс), а по-късно и някои от големите проекти на Париж, лансирани през 1981 г. от тогавашния френски президент Франсоа Митеран, особено една реализация – стъклената пирамида на Лувъра на арх. Йео Минг Пей, всички те са критикувани не само от гражданите, но и от много общественици

Rockefeller Center (14 сгради), Ню Йорк, САЩ, 1931 – 1940, височина на централния небостъргач 259 м

Айфеловата кула в Париж, Франция, 1887, височина 326.75 м

и специалисти. Днес трудно можем да си представим Париж без тези сгради!

Обемно-пространствената композиция на **Айфеловата кула** (сн. 4; <https://famousedifices.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/05/eifel2.jpg>) включва три части. На 57 м височина е първата изгледна площадка. Тук се намират още обсерватория, изложба „Бъдещето на Айфеловата кула“, ресторант, поща, където на кореспонденцията поставят печат „Париж. Айфеловата кула“. На 115 м е втората изгледна площадка с ресторант. На 196 м има междинна платформа, а на 276 м се намира най-високата изгледна площадка, кабинета на Густав Айфел с осъществуващи фигури, показващи среща на Айфел и Едисон, кръгла панорама на Париж с отбелязване на забележителностите на града. Заедно с антените кулата достига 326.75 метра. Впечатляваща е визитната ѝ картичка в числа – 7500 т е теглото на кулата (всяка година детайли на кулата се заменят с нови от свръхлеки сплави), 12 000 е броят на металните детайли, 1710 са стъпалата до кота 276 м, едновременно в кулата „вместимост“ е 10 000 посетители. Още с построяването на Айфеловата кула световни творци и големи личности като Виктор Юго и Ги дьо Мопасан предлагат премахването ѝ. Когато попитали Ги дьо Мопасан защо при убийствената критика всеки ден обядва на терасата на Айфеловата кула, той отговорил: „Това е единственото място, откъдето не се вижда противникът ѝ“.

Не можем да си представим Париж и без Центъра за изкуство и култура, оценяван от критиците като най-ярък и завършен образ на стила „хай-тек“ в архитектурата (висок техницизъм), без амбициозната програма „Големите проекти на Париж“, предложена и защитена от Франсоа Митеран и затвърдила славата на града като световна културна столица.

В най-новата история показателен е примерът със Стъклената пирамида на Лувърския ансамбъл във френската столица. Високата 21 м пирамида е завършена през 1989 г. (проектирана е от 1983 до 1985 г.), за да реши входа в музея и най-вече да разшири залната площ – 60 000 м² е подземната входна зона, осигурена с реализацията на пирамидата. Посрещната с недоверие (арх. Йео Минг Пей прави макет (!) на пирамидата в естествена големина, за да покаже правото ѝ на живот), реализацията много бързо се вписва в образа на съвременния Париж, ставайки една от визитните му картички. Броят на посетителите на Лувъра нараства с огромни темпове. Общественото пространство става твърде претоварено с хора и губи много от своя чар и това налага в началото на новия век да се мисли за реновация на стъклената пирамида в двора на Лувъра.

ЕВРОПЕЙСКИ ВЕЛИКАНИ ПРЕЗ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА ХХ ВЕК

Парижкият административно-делови район „Дефанс“, в който си дават среща творци от различни страни, школи и направления в съвременната архитектура през последните десетилетия на ХХ и началото на ХХІ век, е илюстрация за неизбежния ръст на града във височина. Оригинална и запомняща се е обемно-пространствената композиция на много от небостъргачите в „Дефанс“.

През 1990 г. е завършен най-високият европейски архитектурен шедьовър за своето време – 259-метровият небостъргач **Messturm** (сн. 5; <https://structurae.net/en/structures/messtower>) във Франкфурт, Германия. „Месетурм“ подслонява Франкфуртския търговски панаир. Кулата се отличава с пирамидалния си завършек.

40-етажният небостъргач на финансовия център Mary Axe е част от многоетажните сгради и един от ярките символи на Лондонския делови център. Построен е през 2003 г. с височина 180 м и аеродинамичната му форма минимизира ветровите натоварвания на конструкцията. „Мери Екс“ се отличава с оригинална планова схема (верига от атриуми) и нетрадиционно фасадно оформление. Естественото движение на въздуха около сградата създава налягане, което е използвано за подобряване на вентилацията в помещенията.

Оригинална и запомняща се със своята обемно-пространствена и архитектурно-художествена композиция е кулата **Torre Agbar** (сн. 6; https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Torre_Agbar_and_Glories.jpg) в Барселона, Испания, в града на великия Гауди и знаменитата му Sagrada Família. Скоро след построяването ѝ през 2004 г. 144-метровата „Кула Агбар“, проект на арх. Жан Нувел и колектив, се превръща в един от символите на метрополиса. Има нещо космическо, даже извънземно при възприемане на ярко осветения нощем обем на кулата и малките, „разхвърляни“ като мозайка прозрачета, скриващи етажните членения.

(Продължава в следващия брой)

**Messturm, Франкфурт,
Германия, 1990,
височина 259 м**

**Torre Agbar, Барселона,
Испания, 2004,
височина 144 м**

Горска педагогика – забавна страничка за малки и пораснали деца

Неуморното птиче строител

През зимата намирането на храна за много от горските животни е трудно и те слизат в долините, където разчитат, че ще я намерят по-лесно. Там е и по-топло, и снегът не е толкова много. Не всички горски обитатели обаче се плашат от виелиците и студа. Такава е горската зидарка, която смело обикаля горите в търсене на семенца или червейчета.

Това малко птиче от разред Вrabчo-подобни се среща навсякъде из нашата страна, също и в умерените ширини на Европа и Азия. Представител е на цяло едно голямо семейство – Зидаркови, което се състои от 15 вида. От всички тях горската зидарка е най-разпространената. За разлика от своята посестрима – скалната зидарка, която обича да живее край скали и дефилета, тя обитава единствено горите, като се придържа най-вече към широколистните и смесените гори от всякакъв тип. Но може да я срещнете и в иглолистните гори, в градските паркове, в овощни градини и полукотрити местообитания с групи дървета, разположени мозаечно. Земеделските площи не я привличат, както и изцяло откритите места. Може да ви се стори едра птица, но всъщност телцето ѝ е малко и плоско. Ще я разпознаете по пепелявосивото ѝ оперение на гърба, а отдолу – по светлите, кремави краски с оранжев оттенък. Също и по черната ивица, която минава

през очите ѝ и свършва на тила ѝ. Опашката ѝ е къса, главата ѝ е едра. Знаете ли какъв е нейният начин на живот?

Горската зидарка е много енергична: прелита край дърветата, непрекъснато лази по тях и обикаля стволите им. От другите птици и най-вече от дърволазките я отличава способността ѝ да слиза по дървото с главата надолу с такава лекота, сякаш просто си ходи по земята. Клюнът ѝ, приличен на мънищко шило, е много здрав и с него тя успява да открива храна, да строи дома си и да го оформя по свой вкус така, както други птици не могат. При нужда стеснява или разширява отвора на своята хралупа, като го иззижда с кал и слюнка. Способна е да разшири и дооформи съвсем сама вътрешността на своя дом, като не забравя да го застеле с дървесни кори и трева. Именно заради тази особеност, с която я е дарила природата, хората са я нарекли „зидарка“. Но къде обича да гнезди това неуморно и лакомо пиле?

В началото на април, когато започва гнездовият период на тези птици, горската зидарка се настанява в дървесни (понякога и скалисти) хралупи, формирани се естествено или издълбани от кълвачи, както и в изкуствени закрити гнездилици. Тя е моногамен вид – така се наричат животните и птиците, които имат само един партньор и с него създават поколение. Женската зидарка снася от 6 до 9 яйца – бели, с червеникави петънца по черупките, които мъти сама в продължение на 14 – 17 дена. След излюпването на малките пиленца и двамата родители участват в изхранването им. Младите зидарки напускат гнездото, след като достигнат 25-дневна възраст.

Горската зидарка обича най-много насекомите. Лови червейчета, личинки, безгръбначни, летящи насекоми, които намира на земята и по кората на стволите и дебелия клон на дърветата. Когато дойдат есента и зимата и вече няма насекоми, тя преминава изцяло на семена, плодове и ядки. Ако направите къщичка за птици, знайте, че горската зидарка често ще я посещава в търсене на

семена. Но няма да търпи край себе си други претенденти за вкусните зрънца! В гората тя упорито пази своята територия и страшно се ядосва, когато види някой друг хвъркат гладник да обикаля любимите ѝ дървета. Започва да го гони!

Горската зидарка е приятелка на черния кълвач. Заедно със синигерите, на които често прави компания особено през зимата, изчаква той да обиколи дърветата и да се нахрани, след което минава по неговия път и проверява с клюна си всички направени от него дупки. Често там остават личинки, които кълвачът не е забелязал или не е могъл да улови. Или пък се възползва от направената от него дупка, за да търси по-лесно храна и да пести от силите си. Горската зидарка има навика да забива в дупки по дърветата или да закрепва в кората им различни ядки, включително и жълди. Така тя по-лесно ги разбива със силния си клюн и достига вкусната им сърцевина.

Знаете ли, че в България през 1987 г. горската зидарка е красяла една от сериите пощенски марки, посветена на разнообразието от птици в страната ни? Този вид не е застрашен от изчезване, но у нас е поставен под защита от Закона за биологичното разнообразие. Голямата заплаха за горската зидарка е изсичането на стари хралупести дървета, в които тя най-често построява гнездото си и отглежда своите малки.

Борислав БЕЛДЕВ
Снимки: интернет

**Разместете буквите на думите
под въпросите, за да откриете верните
отговори!**

1. По начина си на живот и уменията си да се катери по дърветата на коя друга горска птица прилича горската зидарка?

ЪРКАЗАДОВЪ

2. Какво обича да похапва горската зидарка, което е любима храна и на катерицата?

ИЛЖЪДЪ

3. Клюнът на горската зидарка е много здрав и силен и с него тя може да пробие дори заледената кора на дърветата през зимата. На какво прилича той?

ОШЛИ

1. Дърволазка, 2. Жълди, 3. Шило
Отговори:

STIHL

ВЪЗПОЛЗВАЙТЕ СЕ ОТ МАКСИМАЛНАТА НАДЕЖДНОСТ НА ПЪРВОКЛАСНОТО КАЧЕСТВО

**РЕЖЕЩИ ВЕРИГИ
ОТ STIHL**

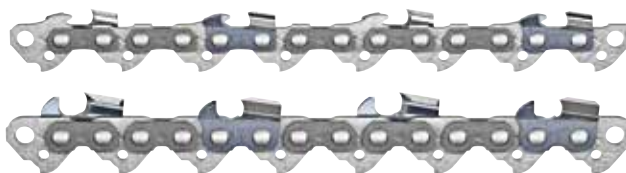
- 60% по-дълъг експлоатационен живот*
- Закалени нитове и висококачествена специална стоманена сплав
- Остават остри дълго време
- Прецизно произведени верижни шарнири
- Система STIHL Oilomatic: намалява износването

Трудната работа изисква инструменти и аксесоари с максимално високо качество.

**ПОВЕЧЕ ИНФОРМАЦИЯ НА STIHL.BG
И В БЛИЗО 200-ТЕ ОТОРИЗИРАНИ
МАГАЗИНА ЗА STIHL В СТРАНАТА**

**SWISS
MADE**

* В сравнение със средната продължителност на експлоатация на режещи вериги от китайски производители